

Vem ”äger” fotbollsplanen?

– föreställningar kring kön i en fotbollsförening
samt hur dessa förhåller sig till värdegrunden i
skolans idrottsundervisning

Mia Rågsveden

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete avancerad nivå 192:2012
Idrott, fritidskultur och hälsa åk F-9 2006-2013
Handledare: Pia Lundqvist- Wanneberg
Examinator: Åsa Bäckström

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien har varit att undersöka de normer och föreställningar kring kön som finns i en fotbollsförening och som de föreningsaktiva kan tänkas ha med sig in i skolans idrottsundervisning. De frågeställningar som använts har varit: vilka antaganden om flickor och pojkar kommer till uttryck i föreningen? Vem är ”fotbollsspelaren” i föreningen? Vilka i föreningen tillhandahåller mest resurser?

Metod

Studien är kvalitativ och genomfördes i en fotbollsförening i en förort till Stockholm. Tillvägagångssättet har inneburit intervjuer med fyra vuxna representanter från föreningen. Intervjuerna följde fasta frågeområden för att få svar på frågeställningarna. Resultaten har analyserats med hjälp av historikern Yvonne Hirdmans teori om genussystemet. I resultatdiskussionen ingår en jämförelse av resultatet med de antaganden om kön som finns i grundskolan läroplan, LGR11.

Resultat

Resultatet visar att det i föreningen finns antaganden om att flickor är sämre fotbollsspelare än pojkar, att de inte skulle tåla lika hård träning som pojkar samt att de inte vill vara med när det blir prestationsinriktat. Dessa antaganden iscensätts bland annat genom att flickorna återfinns i rollen som åskådare och bara undantagsvis som spelare på planen eller tränare samt att tränarna inte ställer lika hårda krav på flickorna som på pojkarna. Resurserna i föreningen går i princip bara till pojkar. Normen för en fotbollsspelare är att vara en pojke som är kontrollerad, motiverad, kämpar, tål att trilla och uttrycker rätt slags känslor.

Slutsats

Fotbollsföreningen har föreställningar om flickors respektive pojkars kroppar, deras fysiska kapacitet, förmåga till hård träning, fotbollsmässiga kvalitéer samt deras roller på fotbollsplanen. Det finns normer om hur flickor respektive pojkar ska vara som de föreningsaktiva kan tänkas ha med sig in i skolans idrottsundervisning, vilka på flera sätt går stick i stäv med de antaganden om kön som finns i grundskolans värdegrund.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Introduktion.....	1
1.2 Forskningsläge	2
1.2.1 Genus idag.....	2
1.2.2 Genus i föreningsidrotten	2
1.2.3 Könsegregation.....	3
1.2.4 Mannen som norm.....	3
1.2.5 Genus i fotbollen	5
1.2.6 Genusskapande i pojkfotbollen och heterosexuallitet som norm.....	5
1.2.7. Hur är en fotbollsspelare?	6
1.2.8 Könsintegrerade eller könssegregerade lag	7
1.2.8 Genus i skolidrotten	8
1.2.9 Sammanfattning av forskningsläge	10
1.3 Syfte och frågeställningar.....	11
1.4 Teoretiska utgångspunkter	11
2. Metod	13
2.1 Val av metod	13
2.2 Urval och avgränsning	14
2.3 Genomförande.....	15
2.4 Databearbetning och analysmetod	16
2.5 Tillförlitlighetsfrågor.....	16
2.6 Etiska aspekter.....	17
3. Resultatpresentation	17
3.1 Antaganden om flickor och pojkar i fotbollsföreningen	18
3.1.1 Kulturell överlagring	18
3.1.2 Social integration.....	20
3.1.3 Sammanfattning	22
3.2 ”Fotbollsspelaren” i föreningen	23
3.2.1 Kulturell överlagring	23
3.2.2 Socialisering.....	25
3.2.3 Sammanfattning	27
3.3 Resursfördelningen i föreningen	28
3.3.1 Kulturell överlagring	28
3.3.2 Sammanfattning	31
4. Resultatdiskussion.....	32

4.1 Sammanfattning av resultaten	32
4.2 Antaganden om flickor och pojkar i fotbollsföreningen	33
4.2.1 Kulturell överlagring	33
4.2.2 Social integration.....	33
4.2.3. Bryta mot genussystemet	34
4.3”Fotbollsspelaren” i föreningen	35
4.3.1 Kulturell överlagring	35
4.3.2 Socialisering	35
4.4 Resursfördelningen i föreningen	36
4.4.1 Kulturell överlagring	36
4.6 Delar skolan och föreningen samma syn på kön?	37
4.6.1 Skolans syn på kön.....	37
4.6.2 Kulturell överlagring	38
4.6.3 Social integration.....	38
4.6.4 Socialisering	39
4.6.5 Värdegrunden vs verkligheten	39
5. Metoddiskussion.....	39
6. Ordlista viktiga begrepp.....	41
7. Käll- och litteraturförteckning.....	43

Bilaga 1 Käll- och litteratursökning

Bilaga 2 Intervjufrågor

1. Inledning

1.1 Introduktion

”Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. De sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnlig och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.”(s.8)

”Läraren ska (...) verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen.”(s.15)

Citaten kommer från grundskolans läroplan, LGR11, som är ett styrdokument som alla som arbetar i skolan ska arbeta efter. I läroplanens värdegrund beskrivs hur uppdraget ser ut när det gäller att se på, värdera och behandla flickor och pojkar. Värdegrunden ska genomsyra all undervisning och det inkluderar såväl teoretiska som praktiska ämnen. Idrott och hälsa-undervisningen har på grund av gamla traditioner många utmaningar när det gäller föreställningar om kön och könsmönster. Det är mycket som sitter i väggarna i en idrottssal och i en fotbollsmatch. Skolidrotten är främst en del av skolans värld men är inte frånkopplad från resten av idrottsvärlden och dess historia. Idrottsrörelsen i Sverige var under 1900-talets början en arena endast för män, och kvinnor som ville delta motarbetades aktivt. Man ansåg framförallt att kvinnor inte skulle ägna sig åt tävlingsidrott. Under 1970-talet antog idrottsrörelsen en målsättning att fler kvinnor skulle in i rörelsen och 1989 antogs den första jämställdhetsplanen. Under 1990-talet kom flera initiativ riktade mot unga idrottsaktiva kvinnor. När man i idrottsrörelsens handlingsplaner från 1990-talet, som fortfarande gäller, beskriver hur man ska handskas med problematik kring flickor och pojkar så fokuserar man på olikheter mellan könen och på att flickor och pojkar skulle ha olika förutsättningar (Larsson, H i Engström & Redelius red, 2005, s.195- 202). Många av eleverna i skolan återfinns inom föreningsidrotten där de spenderar mycket tid. Vilka antaganden om flickor och pojkar finns i föreningsidrotten som de aktiva införlivar? Stämmer dessa antaganden med de som finns i skolans läroplan? Jag vill undersöka om fotbollsplanen och skolans idrottssal, föreningsidrottens och skolans värdegrund, delar samma synsätt på de ungas förutsättningar utifrån deras könstillhörighet.

1.2 Forskningsläge

1.2.1 Genus idag

Genusforskningen fokuserar på kvinnors villkor och på kvinnorollen och pekar på maktstrukturer där män generellt har mer makt än kvinnor. Historikern Yvonne Hirdman myntade på 1980-talet begreppet genusystemet eller genusordningen, som bygger på en hierarki där män överordnas kvinnor och där mannen är norm, och som fick stort gehör i forskarvärlden. På senare tid har genusforskningen även fokuserat på andra positioner i samhället: klass, hudfärg och sexuell läggning, tillsammans med könsaspekten. Detta för att kunna se hur flera maktstrukturer samarbetar. Det är ur dessa utgångspunkter som mansforskning och maskulinitetsforskningen växt fram. Den syftar till att synliggöra och ifrågasätta normen, maskuliniteten, vad som skapar mannen och undersöka vilka problem och privilegier som finns kopplade till normerna för hur en traditionell man ska vara (Karlsson, 2011, s.26). En av de mest betydande maskulinitetsforskarna är den australiensiske forskaren R.W. Connell. Hans utgångspunkt är genusordningen och han menar att genus finns därför att hur vi agerar som män och kvinnor inte har något att göra med vår biologi utan baseras på föreställningar om hur de olika könen ska agera (Connell, 1995, s.68). Connell menar att vi alla är delar av ett genusprojekt där vi skapar vårt genus hela tiden. Den miljö vi befinner oss i, de lagar som finns, vad som anses vara manligt och kvinnligt avgör handlingsutrymmet och hur och om vi kan bryta mot de normer om kön som råder (s.71). Begreppet maskuliniteter (se ordlista s.40) och feminiteter inkluderar relationen mellan och inom kön utifrån ett maktperspektiv. Det som uppfattas som maskuliniteter och feminiteter är konstruerat och ser olika ut i olika sociala och historiska sammanhang. I genusystemet ingår, förutom en uppdelning och isärhållning av kön, en föreställning om obligatorisk heterosexualitet (Fundberg, 2003,s.23).

1.2.2 Genus i föreningsidrotten

Etnologen Jesper Fundberg (2003) beskriver hur fotboll ofta framställs som någonting som är bra för barn i allmänhet och för pojkar i synnerhet. Fotboll i media framställs som en arena för fostrande av pojkar där man bl.a. lär sig ”skilja mellan rätt och fel samt följa regler” (s.14). Barn- och ungdomsidrotten har de senaste åren dock fått kritik för orimliga prestationskrav, utslagning av unga och hårdnande konkurrens. Bilden av föreningsidrotten i media har inte

varit alltigenom positiv. Samtidigt förmedlar idrottsrörelsen själv en motsatt bild som handlar om att barn och ungdomar lär sig samarbete, hur idrotten är en mötesplats över klass- och etnicitetsgränser och hur den är hälsofrämjande (s.17). Damidrotten, skriver Jennifer Wegerup (2005), har länge osynliggjorts och har därför haft svårt att få sponsorpengar, träna mer, bli bättre, vinna och därigenom få uppmärksamhet och resurser. Wegerup hänvisar i sin bok *Damelvan* (2005) till Claes Annerstedt som i sin bok *Kvinnoidrottens utveckling i Sverige* beskriver hur herridrott dominerat sportsidorna i tidningarna och hur artiklar om damidrott uteblivit därför att de som ska rapportera om den har sett den som ointressant och oviktig (Annerstedt 1984 se Wegerup 2005, s. 47). Herridrott i allmänhet och herrfotboll i synnerhet hyllas och tillskrivs hög status och ett stort värde bland de som utövar sporten men även i media (Fundberg, 2003, s.58).

1.2.3 Könsegregation

Jesper Fundberg (2003) pratar om idrotten som könssegregerad, där kvinnor på många sätt är exkluderade. I en studie har Fundberg följt ett pojkfotbollslag och bl. a undersökt vilka föreställningar om kön som reproduceras där. Han kallar pojkidrott för det könssegregerade rummet därför att verksamheten sker på en avskild plats och att det skapas en särskild gemenskap genom historier som direkt och indirekt är kommentarer till maskulinitet, exempelvis skämt om sexualitet, nakenhet, kropp och prestation. Ledarna uttryckte det positiva i att vara i en maskulin miljö i utsagor som ”Nyttigt att vara med män, inte bara kvinnor, kvinnor, kvinnor som det ju är mest från dagis, skola och uppåt”(s.173). Fundberg beskriver hur det i omklädningsrummet sker ett, som han menar, avpersonifierat och distanserat sätt att prata om det motsatta könet: ”Morsan”, ”Kärring”, ”Brudar”. Han understryker att det är en traditionell genusordning som råder inom pojkidrotten där mammorna till pojkarna finns till för att ”hjälpa till”, ”ta hand om” och ”serva” i bakgrunden medan papporna är ledare och pojkarna är de som utövar idrotten (s.81).

1.2.4 Mannen som norm

Idrotten bygger på principerna om isärhållandet av kön och mannen som norm. Mannen som norm, eller som Fundberg specificerar det; manlig heterosexualitet som norm, blir tydlig när

kvinnorna kommer in på idrottens arena. De befinner sig då i ”fel” situation och tillskrivs egenskaper för att förklara deras ”snedsteg”, exempelvis okvinnlighet och homosexualitet (Fundberg, 2003, s. 175). Kari Fasting beskriver i sin artikel *Women’s Football in Norway* hur kvinnliga fotbollsspelare i Norge kan bli stämplade som ”lesbiska” för att de tagit sig in på fotbollens manliga arena. De anses därmed ha gått över gränserna för hur en ”riktig” kvinna ska vara, vilket synliggör den heterosexuella normen och homofobin inom fotbollsvärlden (Fasting, 2003, s.158). Mannen som norm gör att manligt genus förklaras av vad det *inte* är; ”bögen, kärringen och invandraren”. Man ska” inte spela som en kärring”, och Fundberg frågar sig vad det egentligen innebär, vad är det som bör undvikas? Hans slutsats är att det som ska undvikas är återhållsamhet, tvekan, försiktighet och passivitet och att dessa förhållningssätt till kroppen kopplas till kategorin kvinna (s.184). Pojkarnas och ledarnas relationer utanför fotbollen präglades av en genusordning där maskulinitet överordnas feminitet oavsett vem eller vilka som tillskrevs feminitet, kvinnor eller andra grupper av män. Han menar att pojkidrotten är en arena där mäns överordning reproduceras och där heterosexualitet är överordnad homosexualitet (s. 194). Skämt, historier och jargong rör sig i huvudsak kring tre områden; kvinnor och kvinnlighet, invandrapojkar samt manlig homosexualitet. Fundberg menar att dessa skämt, som av många uppfattas som oskyldiga för att de är överdrivna och har en skämtsam form, blir ett effektivt sätt att legitimera relationer, strukturer och villkor som bygger på mäns överordning (s.160).

Birgitta Fagrell (2005) beskriver hur barn i 7-8 årsåldern ser på kön och genus. Flertalet barn i hennes studie, både flickor och pojkar, refererade till den manliga kroppen, pojkroppen, som stark, muskulös, modig och duktig medan flickkroppen beskrevs som försiktigare, lugnare och sämre. Hon menar att dessa uttalanden upprätthåller en bild av pojken som överlägsen flickan trots att det inte finns någon fysisk skillnad mellan flickor och pojkar i den här åldern. Om man som flicka vill utöva en idrott som ses som traditionellt manlig, t.ex. tyngdlyftning eller om man som pojke vill åka konståkning, som ses som en traditionellt kvinnlig arena, bryter man mot genusordningen och det som ses som normalt och acceptabelt. En del flickor i Fagrells studie ville prova aktiviteter som sågs som pojkiga medan ingen pojke var intresserad av att prova en traditionell flickig aktivitet. Enligt Fagrell beror det på genuslogiken; det manliga är överordnat det kvinnliga (s.182).

1.2.5 Genus i fotbollen

Fotbollen är skapad av och för män, inte bara genom att många män spelar utan också för att fotbollen i sig är bärare av maskuliniteter. Fotbollen har varit en manlig arena, det är män som varit ledare för verksamheten, både på hög nivå i fotbollsförbunden och som knattetränare och det är främst män och pojkar som av tradition deltagit i fotbollsaktiviteter. Kvinnors inslag i fotbollshistorien har varit få. Kring sekelskiftet fanns några inslag men sen var kvinnor i princip exkluderade från fotbollen fram till damfotbollens genombrott på 1960- 70-talet (Fundberg, 2003, s.47). 1970 beslutade Svenska fotbollsförbundet motvilligt att damerna skulle få lösa spelarlicens. Samtidigt beslutades det att kvinnornas fotboll skulle heta damfotboll, som om den vore en egen sport, underordnad den manliga normen (Wegerup, 2005, s.55). Damfotbollen har under lång tid kritiserats och förlöjligats i massmedia. Från 1960-talet och långt in på 80-talet var språket och bildvalet i artiklar om damfotboll ofta sexistisk (se ordlista s.41) (s.52). Kari Fasting (2003) beskriver hur de norska damfotbollsspelarna fick uppleva samma negativa publicitet i media (s.157). 1975 ägde dock en mediadebatt i Norge rum där flera manliga skribenter uppmanade Norska fotbollsförbundet att sluta motarbeta damfotbollen och samma år togs beslutet att norska damspelare skulle få lösa spelarlicens (s.151). Det dröjde dock till 1984 innan första officiella EM för damer anordnades. Första officiella VM för damer arrangerades 1991 (Wegerup, 2005, s.66).

1.2.6 Genusskapande i pojkfotbollen och heterosexuallitet som norm

Fundberg beskriver i sin studie ett pojkfotbollslag som han under fyra säsonger följde på nära håll. Pojkarna var mellan 10-14 år. Han beskriver vad som händer i omklädningsrummet och att de återkommande teman som spelare och ledare berättar historier om är manlig homosexualitet, kvinnors och mäns könsorgan och sex. Han menar att dessa historier bidrar till en intim stämning och att skratten är obligatoriska, det ska vara roligt att skämta om dessa saker. Ironi och avståndstagande är viktiga ingredienser i den kultur som skapas. Han menar att genom att de unga pojkarna och vuxna manliga ledarna gemensamt skrattar åt manlig homosexualitet, det egna könsorganet och det kvinnliga könsorganet så formuleras en manlig heterosexuell fostran. Det är tydligt vad som är roligt och vad som inte är roligt och vad man kan skämta om och vad man inte kan skämta om (Fundberg, 2003,s.77).

Retoriken och praktiken på plan när det är match laddas med associationer till sexualiserat våld genom att både spelare och ledare uttrycker saker som; ”tryck till honom för fan!”, ”nu ska den fan in!”, ”det gäller att stå upp, inte vika sig”, ”upp i arslet på varsin!” Ord som ”fitta”, ”kuk”, ”fan” och ”jävlar” återkommer ständigt under matcherna. Spelarna berättar att ett sätt att skrämmas på plan utan att domaren ser är att ta tag om pungen på en motståndare. Ord som ”fjolligt” används för att ta avstånd från manlig homosexualitet (s.124).

1.2.7. Hur är en fotbollsspelare?

Sofia B Karlsson (2011) redogör i sin bok *”Passa och passa in- om fotboll, maskulinitet och könsbundna utbildningsval”* för ett projekt som Karolinska institutet gjort i samarbete med AIK fotboll om normer för maskulinitet, hur man ska vara för anses vara en ”riktig” man. I intervjuer med spelarna i ett ungdomslag med pojkar i åldern 15-18 år framkommer en bild av hur en man ska vara. Den maskulinitetstyp som står högst i rang hos spelarna är som författaren beskriver det ”neutral” och ”har ett tydligt könsuttryck”. Av spelarna beskrivs den som en person som ”inte har något feminint” utan ”bara är man”. Feminina eller omanliga faktorer är främst homosexualitet, att vara ”fjollig” och bry sig om sitt utseende (s.47).

Studien visar också att killarna anser att de ”väljer ner sig” om de väljer något som anses som traditionellt kvinnligt eller feminint medan de anser att det är lättare för tjejer att bryta normer för vad tjejer ska göra för att tjejer inte är så hårda mot varandra som killar är (s.54). Att ”välja manligt” innebär ju heller ingen statusmässig försämring för tjejerna eftersom det manliga har högre status i samhället. En av spelarna berättar att ledare ibland kallat någon ”tjej” som inte lyckats med något eller ”nu gör ni armhävningar som tjejer” när de inte orkat göra så många armhävningar som ledaren vill (s. 57). s

I Larsson, Redelius och Fagrells artikel *”Jag känner inte för att bli en...kille”* (2008) som handlar om heteronormativitet i skolans idrottsundervisning, framkommer det att det finns en grundmurad föreställning om att flickor inte kan spela boll lika bra som pojkar och att man måste ta hänsyn till flickor”, något som författarna kallar en sorts ”hämmande välvilighet”. Utgångspunkten när eleverna pratar om bollspel i idrott och hälsa kan förklaras genom uttrycken att ”flickor inte kan spela boll” och att ”flickor har sämre självförtroende i

bollspel". Det finns också väldigt lite utrymme för de flickor som vill tävla och spela aggressivt för det "ingår" inte i flickors roll. För att delta på riktigt måste en flicka tänka sig att "bli" pojke, det vill säga att spela aggressivt och för att vinna (s.129).

Ett sätt att "bli man" i pojkfotbollen är enligt Fundberg att sträva efter smärta men sedan inte ge efter för den genom att exempelvis skrika, utan att kunna kontrollera den. Förmågan till kontroll är viktig; vilka känslor som får visas när och var och hur länge. Att kontrollera kroppen och känslorna är en stor del av att bli pojke (Fundberg, 2003, s. 91). Pojkarna lär sig vilka känslor som kan uttryckas i vissa situationer. Aggressivitet får gärna visas i kampsituationer, man får gråta när man förlorat en match eller gjort sig illa, dock ej för länge. Ilska och frustration bör man uttrycka om man förlorat en match eller gjort en dålig insats. En del i manlig fostran är att uppmuntra spelarna att visa "rätt" känslor; de ska veta när, var och vilka känslor de bör uttrycka (s.92).

1.2.8 Könsintegrerade eller könssegregerade lag

Fundberg (2003) skriver att det på riksnivå inte finns någon organisatorisk skillnad mellan flick- och damfotboll och pojk- och herrfotboll. Han använder i sin studie termen pojkfotboll för att tydliggöra att det är pojkar som spelar och inte för att markera att det skulle vara en särskild sorts fotboll (s.18). I Karlssons (2011) studie framkommer det att tanken på att flickor och pojkar ska spela fotboll i samma lag innebär problem. De manliga spelarna menar bland annat att det kan uppstå kärlek, att flickor inte har samma manliga humor och att flickor kan vara mesiga. Det finns tydliga föreställningar om att killar spelar bättre, mer tekniskt och hårdare. Pojkarna säger att de är rädda för att skada flickorna i närmkamper och att det är svårt att "spela fullt ut" om det skulle vara flickor på planen. De har inga tankar om att det skulle fungera eller till och med vara en bra idé med könsblandad fotboll (s.57). Larsson, Redelius och Fagrell (2008) belyser i sin artikel det faktum att i princip alla bollspel sker könsuppdelat i föreningsidrotten men att flickor och pojkar förväntas spela fotboll tillsammans i idrottsundervisningen i skolan (s.116).

I Inger Eliassons studie *I skilda idrottsvärldar* (2009) visar det sig att barn, ledare och föräldrar har bestämda uppfattningar om flickor och pojkar som fotbollsspelare samt om betydelsen av att barn delas upp utifrån kön i olika fotbollslag (s.145). Hon har följt ett

flicklag och ett pojklag i fotboll där spelarna var cirka 11-12 år. I studien framkommer det att pojkarna pratar om flickor som om de inte kan vara bättre än pojkar på fotboll. Genom uttryck som ”pojkarna är ju starkare och bättre” framgår att normen om manlig överordning är den rådande. Från både ledarnas och barnens håll är det accepterat och kanske till och med normalt att säga att flickor är sämre än pojkar i fotboll. Alla verkar ha accepterat könsuppdelade lag som den bästa lösningen och det görs inget väsen av att flickor systematiskt underordnas pojkar inom fotbollen (s.165). Eliasson menar att skillnader mellan flickor och pojkar till stor del återskapas i våra förställningar och hur vi pratar om flickor och pojkar. Hon menar att det egentligen finns många likheter mellan flick- och pojkfotboll. Hennes resultat visar också att de traditionella stereotyperna som ”snäll flicka” och ”tuff pojke” återskapas av barnen när de pratar om varandra. Både flickorna och pojkarna i Eliassons studie tar avstånd från och nedvärderar varandras sätt att vara, i sina beskrivningar av hur flickor och pojkar är som fotbollsspelare. Författaren undrar om det för flickornas del handlar om att göra ett motstånd mot sin underordnade position medan det för pojkarna handlar om att upprätthålla sin överordnade position de redan har (Eliasson, 2009, s.166).

Fasting beskriver hur könsuppdelade lag och en specifik miljö i föreningen där flickorna får sätta dagordningen kan vara viktiga orsaker till att flickor förstärker spela föreningsfotboll. Norska fotbollsförbundet sjösatte i början av 2000-talet ett projekt för att rekrytera fler flickor i åldern 6-12 år vilket under två år ledde till en trettioprocentig ökning av antalet flicklag. En del av projektet handlade om att ta reda på vad föreningarna kan göra för att få in fler flickor och resultatet visade att en av de viktigaste faktorerna var att skapa ett sammanhang specifikt för flickor genom att bjuda in dem att träna och prova, skapa en miljö i föreningen för flickorna där man ser till att ha flicklag för alla mellan 6-12 år så de inte behöver spela i pojklagen, vilket enligt Fasting, får många flickor att sluta spela föreningsfotboll (Fasting, 2003, s.157).

1.2.8 Genus i skolidrotten

I studien *Jämställda villkor i idrott och hälsa med fokus på flickors och pojkars måluppfyllelse* (2010) dras slutsatsen att föreningsidrottens former och värderingar har stort inflytande på idrottsundervisningen i skolan och att många lärare själva är eller har varit

föreningsidrottsaktiva. Pojkar som är idrottsaktiva på fritiden drar enligt studien mest fördelar av en undervisning som präglas av ideal från föreningsidrotten. När tyngdpunkten ligger på bollsporter gynnar det pojkars intresse och prestation i ämnet. Fler pojkar än flickor är positiva till ämnet och båda könen anser att pojkar i högre grad får visa vad de kan på lektionerna (s.55).

I studien träder en bild av den ideala eleven fram; en psykosocialt och fysiskt välmående elev som idrottar på fritiden, tycker om skolan i allmänhet, visar intresse för idrottsämnet och som på idrottslektionen gör sitt bästa samt anpassar sig efter de normer som råder om prestation, anpassning och ledarskap. Det framträder även en motsatt bild; eleven som är negativt inställd till idrottsämnet, har låg självkänsla, inte är föreningsidrottsaktiv och är negativ till skolan i allmänhet. När elever uppfattar att tävla och prestera som syftet med undervisningen blir det, enligt författarna, för många inte meningsfullt. Vidare visar studien att många idrottslärare identifierar sig med de positivt inställda, föreningsidrottsaktiva eleverna och inte har förståelse för de negativt inställda eleverna (s.42). Larsson, Redelius och Fagrell (2008) framhåller att idrottsämnet ställer specifika krav på elevers medgörlighet och lojalitet för att undervisningen ska fungera och därför måste upplevas som positiv av i synnerhet de dominanta eleverna i klassen, vilket ofta är pojkar som håller på med idrott på fritiden. Undervisningen gynnar i stor utsträckning dessa elever, annars skulle den kanske inte ”funka”. Det kan vara en anledning till att lagbollsporter är så frekvent på lektionerna. Intressant är att föreningsidrotten och idrotten i samhället är helt könsuppdelad men att flickor och pojkar förväntas spela fotboll och andra bollsporter tillsammans på idrottslektionerna i skolan (s.115).

Larsson, Fagrell & Redelius (2010) beskriver hur det finns en benägenhet att från både lärares och elevers håll tona ner könsmönstrens betydelse. Att pojkarna dominerar på idrottslektionerna förklaras av att pojkarna inte gör det för att vara illvilliga, de menar inte något illa, de bara är så. Flickor är det inte. Genom dessa resonemang så uppfattas inte stereotypa könsmonster som ett problem (s.67). I rapporten framgår att om läraren eller elever ska visa en övning med hjälp av en annan elev så plockas nästan alltid en pojke ut som ”demonstrationsobjekt”. Detta verkar ses som något normalt, både av elever och lärare (s.99). Såväl pojkar som flickor i studien är överens om att om en lektion ”ägs” av någotdera kön så är det av pojkar (s.100).

I rapporten framträder lärarna varken som stöttande eller initiativtagare till att utmana traditionella könsroller, vilket enligt författarna måste tolkas som att idrottslärarna har en låg grad av genusmedvetenhet. Lärarnas hållning, som av de själva ofta beskrivs som ett neutralt sätt att bemöta eleverna, att de vill fokusera på individen och inte grupper av individer, innebär i praktiken att de omedvetet upprätthåller en manligt dominerad genusordning i undervisningen som inte utmanar rådande könsmonster (s.102). Dessa mönster återfanns, enligt studien, både när aktiviteterna (innehållet) under lektionerna skulle organiseras och genomföras av läraren men även genom hur eleverna själva formerade sig; strikt könsuppdelat när det gällde vem de satte sig bredvid, hur de bildade grupper, vem de småpratade med, gav tekniskråd eller tillrop (s.102). Läraren verkar behöva pojkarnas lojalitet med inte flickornas i samma utsträckning. Det verkar som om flickorna tar på sig ansvaret för den här situationen själva, för att inte ställa till oreda under lektionerna. Pojkar däremot, verkar inte förväntas ta på sig ansvaret för att lektionen ska fungera när innehållet inte passar dem. Författarna undrar om det kan vara en förklaring till att bollspel är så pass vanligt inslag i undervisningen, medan dans och mer kreativa rörelseformer är så pass ovanligt (s.110).

1.2.9 Sammanfattning av forskningsläge

I Jesper Fundbergs studie får man en god inblick i hur pojkidrottens normer och föreställningar om kön skapas och återskapas. Han beskriver pojkfotbollen som det könssegregerade rummet och hur man blir man och en riktig fotbollsspelare inte bara på fotbollsplanen utan även genom den kultur som skapas i omklädningsrummet. Sofia B Karlsson ger genom sina intervjuer med pojkfotbollsspelare oss en tydlig bild av vilka normer och ideal som råder inom fotbollen och hur man ska vara för att vara en ”riktig” man. Även Inger Eliasson visar genom sina studier av flick- och pojkfotboll hur pojkfotbollen är norm för både spelare, ledare och föräldrar och att det är accepterat och normalt att flickfotboll underordnas pojkfotboll. Larsson, Redelius och Fagrell påtalar att det finns grundmurade föreställningar om att flickor inte kan spela boll lika bra som killar och att man måste ”ta hänsyn till flickor”. De lyfter också frågan hur det kan komma sig att flickor och pojkar plötsligt förväntas spela boll tillsammans på idrottslektionerna i skolan när det i resten av idrottsvärlden råder strikt könsuppdelning. Kari Fasting beskriver hur en miljö med flicklag där man skapat en fotbollskultur för flickorna kan vara ett sätt att få flickorna att stanna i

fotbollsföreningen. Birgitta Fagrell beskriver hur flickor i hennes undersökning kan tänka sig att prova idrotter som har en manlig genuskod men att inga pojkar visar sig intresserade av att prova idrotter som av tradition setts som kvinnliga. I forskningsrapporten *Jämställda villkor i idrott och hälsa med fokus på flickors och pojkars måluppfyllelse* framgår att föreningsidrottens former och värderingar har stort inflytande på skolans idrott och hälsa-undervisning. Idrottsaktiva pojkar drar mest fördelar av idrottsundervisningen och den framkommer en bild av den ideala idrott och hälsa- eleven som rimmar väl med idealet inom idrottsrörelsen; en psykosocialt och fysiskt välmående elev som idrottar på fritiden, gör sitt bästa och är intresserad av idrottslektionen samt anpassar sig efter de normer som finns om prestation, anpassning och ledarskap. Jag anser att dessa studier ger en bra inblick i det ämnesområde som jag avser att undersöka. I mitt syfte ingår att undersöka vilka föreställningar om kön som finns i föreningsidrotten så att jag som idrottslärare, med skolans värdegrund framför ögonen, har en uppfattning om vilka föreställningar mina elever kan tänkas ha med sig.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka de normer och föreställningar kring kön som finns i en fotbollsförening och som de föreningsaktiva kan tänkas ha med sig in i skolans idrottsundervisning . Analysen syftar vidare till att jämföra med de antaganden om kön som finns i skolans styrdokument.

- * Vilka antaganden om flickor och pojkar kommer till uttryck i fotbollsföreningen?
- * Vem är ”fotbollsspelaren” i föreningen?
- * Vilka i föreningen tillhandahåller mest resurser?

1.4 Teoretiska utgångspunkter

Historikern Yvonne Hirdman har forskat kring genus och utvecklat en teori för att förklara hur socialt betingade föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt reproduceras i vårt samhälle. Hennes teori kallas för genussystemet eller genusordningen och problematiserar även kvinnors underordning. Hirdmans teori kommer att ligga till grund för tolkningen och

analysen av det empiriska materialet i min studie. Jag valde denna teori för att den har fått stort genomslag inom genusforskningen samt att den som analysredskap erbjuder en bra struktur i den empiriska delen.

Genussystemet ska förstås som en dynamisk struktur, ett system eller nätverk, av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar som skapar en ordningsstruktur för kön. Denna genusordning ligger till grund för andra sociala, ekonomiska och politiska ordningar i vårt samhälle. Genussystemet har två lagar eller logiker. Den ena är dikotomin, alltså isärhållandet av manligt och kvinnligt. Den andra är hierarkin, att mannen utgör normen för vad som är normalt och allmängiltigt (s.116). Hirdman menar att principen om isärhållandet av kön legitimerar mannens överordning och underordningen av kvinnor (s.117). Isärhållandets ”lag” finns överallt, både fysiskt och psykiskt. Den avgör och delar upp sysslor, platser och egenskaper. Allt från arbetsdelningen mellan könen till föreställningar om hur en riktig man eller kvinna är och vad som är manligt och kvinnligt. Genom det ständiga återskapandet av genus finns det, historiskt och geografiskt, lagrade föreställningar om vad en man och en kvinna är och detta ”sociala och kulturella gods” finns i alla sociala system. För att förstå hur det går till använder Hirdman olika nivåer i reproduktionen av genus(systemet).

Den första nivån, kulturell överlagring, innefattar föreställningar och idealbilder om hur relationen mellan ”man” och ”kvinna” ska vara. Här återfinns kulturella föreställningar om hur ett visst kön ska bete sig eller tycka om. Exempelvis att anta att personer med ett visst kön vill ha dans på idrottslektionen och personer med ett annat kön vill ha bollsport, även om så inte är fallet i verkligheten. Nästa nivå kallar hon för social integration och det är den iscensättande delen av genussystemet. Det är här arbetsdelningen mellan könen sker. Föreställningarna om vad det innebär att vara man respektive kvinna gör att vi blir satta i vissa roller och att tillhöra vissa institutioner och hierarkier i samhället och inte andra. Ett exempel kan vara att elever i skolan ser att det är kvinnor i rollen som skolbispisningspersonal och sylvärdslärare och att det är män som lagar datorn när den går sönder och som är vaktmästare. Den tredje nivån kallar Hirdman för socialisering. Genom konkreta föreställningar om hur man ska prata när man har ett visst kön, klä sig, vad man ska arbeta med, vem man ska förföra, tränas vi på individnivå i att vara man och kvinna. Genom uttryck som ”pojkar gråter inte” och ”spela inte som kärringar” reproduceras våra föreställningar om kön (s.118).

Det som håller samman dessa tre nivåer är något som Hirdman valt att kalla för genuskontraktet. Det är ett osynligt kontrakt som innefattar vad det innebär att vara kvinna och man, och som ärvs från generation till generation. Genuskontraktet innehåller konkreta föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt; hur man ska vara mot varandra, vad man ska arbeta med, bli kär i, hur man ska prata och klä sig. Kontrakten reglerar förhållandet mellan könen och vi kan genom dem få insikter om den manliga normen (s.121). Hirdman beskriver att ju kraftigare som isärhållandet av könen fungerar ju mer legitim och självklar blir mannen som norm och mannens överordning. Ju svagare isärhållandet är desto mer ifrågasätts mannen som norm (s.125). Hirdman understryker att isärhållandet och förtrycket har sett olika ut vid olika tider och platser (s.127).

Jag har också nyttjat Birgitta Fagrells (2005) tolkning av Hirdmans teori. Fagrell har tolkat Hirdmans teori om genussystemet med utgångspunkt i "könens olika spelregler". Hon beskriver genusordningen som "spelet mellan könen" där deltagarna delats upp i kategorierna män och kvinnor. Spelreglerna formas genom de förordningar, attityder och normer som existerar kring män och kvinnor samt manligt och kvinnligt i vårt samhälle. Fagrell menar att om du accepterar och följer de sociala reglerna, som också fungerar som kollektiva föreställningar kring vad som är manligt och kvinnligt, så lär du dig hur en "normal" man eller kvinna ska bete sig. (s 165). Enligt dessa regler så är det som förknippas med det manliga också överordnat det som förknippas med det kvinnliga. Detta tydliggörs även genom den regel som säger att kvinnor inte högljutt ska protestera mot orättvisor mellan könen. Flickor och pojkar lär sig att spela upp könsspecifika beteenden och i våra relationer med varandra reproducera könsbestämda mönster (s.173).

2. Metod

2.1 Val av metod

För att få en bild av hur föreningens normer och föreställningar kring kön ser ut har jag valt att göra en kvalitativ studie där metoden har varit intervju. Genom intervjuerna kan jag få en

inblick i vilka värderingar och synsätt som råder i föreningen. Genom kvalitativa intervjuer får intervjupersonerna utrymme att uttrycka sig med egna ord och det ger mig möjligheter upptäcka och identifiera de intervjuades uppfattningar om sin förening (Patel & Davidsson, 2011 s.81). En del av frågorna hade en låg grad av strukturering och var formulerade så att intervjupersonen uppmanades att ge en större sammanhängande bild av föreningen och sina värderingar. Andra frågor var mer strukturerade. Intervjuerna hade en relativt låg grad av standardisering då frågorna ställdes i den ordning som jag ansåg var lämplig för de olika intervjupersonerna (s.75). Jag kommer, som ett sätt att avgränsa studien, inte att analysera styrdokument och handlingsplaner som föreningen har och som kan innehålla värderingar och föreställningar kring kön. Det skulle dock kunna ge vidare insyn i ämnet. Jag kommer av samma skäl inte heller att göra observationer av fotbollsträningar eller andra matcher i föreningen.

2.2 Urval och avgränsning

Den här studien fokuserar på vilka föreställningar om flickor och pojkar som finns i en fotbollsförening och i nästa steg på vad de unga föreningsaktiva kan tänkas ha med sig för värderingar kring kön in på skolidrotten. Det finns andra kopplingar mellan skolidrotten och föreningsidrotten som kan belysas ur ett genusperspektiv, men den här studien fokuserar på att just ge en inblick i en fotbollsförening och deras förhållningssätt och medvetenhet kring kön. För att avgränsa omfattningen på studien samt underlätta genomförandet har jag valt att intervjua vuxna företrädare för föreningen. De unga föreningsaktivas röster kommer således inte att vara en del av undersökningen. Inte heller kommer lärare i idrott och hälsa att komma till tals, då syftet inte är att ta reda på hur enskilda idrottslärare upplever föreningsidrottens påverkan på idrottsundervisningen. Skolidrotten representeras i studien av läroplanen (LGR11) vars värdegrund idrottsläraren måste arbeta efter. Föreningsrepresentanternas syn på eller erfarenheter av skolidrotten har av samma skäl inte uppmärksammats. En utgångspunkt är att vuxna företrädare för fotbollsföreningen styr och leder verksamheten och därför på många sätt präglar den. Tanken är att få en inblick i vilka antaganden om flickor och pojkar som de föreningsaktiva, som ju också är elever i skolan, kan tänkas ha med sig in i skolidrotten.

Eftersom studien är kvalitativ och syftar till att få en djupare inblick i en fotbollsförenings värderingar har ett urval gjorts. För att få tag på ett studieobjekt som passade studiens syfte undersökte jag vilka idrottsföreningar som har en stor fotbollsavdelning i Stockholms södra förorter. Det visade sig vara flera och jag kontaktade ordföranden i tre föreningar, varav jag inte fick svar från någon. Jag valde trots det ut en av dem och fick efter ytterligare tagna kontakter svar från föreningens klubbdirektör. För att få tid att tolka och analysera mina insamlade data lämpade det sig att genomföra alla intervjuer i en och samma förening.

Eftersom resultatet inte är tänkt att ge en generell bild av föreningsfotbollen utan syftar till att ge en mer ingående analys var det viktigt att föreningens representanter var villiga att ställa upp på att bli intervjuade. Jag valde ut fyra representanter; klubbdirektören i föreningen, en tränare i föreningen som även varit aktiv spelare i föreningen, en tränare för ett pojklag i föreningen samt en förälder till två unga fotbollsspelare i föreningen. Jag ville intervju klubbdirektören för att jag antog att han kunde beskriva föreningens styrdokument och målsättningar samt för att han har stort inflytande över föreningen. Den ena tränaren valdes ut för att han nyligen hade gått från att vara spelare till tränare i föreningen och därför hade viktiga erfarenheter. Den andra tränaren hade lång erfarenhet av att träna unga och jag antog att han kunde ge en bra bild av föreningen ur tränarsynpunkt. Föräldern valdes ut för att hon hade två barn som både gått i föreningens fotbollsskola. Urvalet påverkades av att det var svårt att få kontakt med flera av de aktiva i klubben. Jag hade gärna velat intervju en tränare för fotbollsskolan men fick efter flera förfrågningar svaret att de inte hade tid. Inte heller fick jag kontakt med någon kvinnlig tränare. Jag hade velat ha en jämnare könsfördelning av intervjupersonerna men i princip alla tränare och styrelsemedlemmar i föreningen är män, vilket kan vara en anledning till att tre av intervjupersonerna är män. Endast en intervjuperson är kvinna och det är föräldern.

2.3 Genomförande

Jag kontaktade klubbdirektören för den utvalda fotbollsföreningen för att fråga om han ville delta i min studie redan under hösten 2012. Jag kontaktade honom på mejlen och på telefonsvararen. Efter att inte fått någon återkoppling gjorde jag tillslut ett besök på föreningens kansli och fick då till svar att han kunde tänka sig att ställa upp på en intervju men att han inte hade tid just då. Jag återupptog kontakten med honom under våren 2013 och

bokade in en intervju några veckor senare. Intervjun genomfördes på föreningens kansli. Därefter kontaktade jag den ena tränaren i föreningen och bokade tid för intervju med honom. Intervjun genomfördes hemma hos honom. Även den andra tränaren kontaktades via telefon och en intervju bokades in och genomfördes hemma hos mig. Kontakt togs med föräldern och en intervju bokades in och genomfördes i en gemensamhetslokal i området. Intervjuerna tog olika lång tid och varade tills alla frågeområden hade berörts och representanterna tyckte att de hade fått föra fram sina åsikter. Frågorna anpassades efter vad som framkom under intervjuerna och vinklades lite olika beroende på vem som intervjuades, men följde fasta frågeområden (se bilaga 2).

2.4 Databearbetning och analysmetod

Efter att ha genomfört intervjuerna bearbetades de och transkriberades ordagrant. Det skedde strax efter avslutad undersökning för att minnas sammanhang och detaljer i så stor utsträckning som möjligt. Därefter delades materialet upp utifrån mina frågeställningar och analyserades med hjälp av Hirdmans genusteori. Jag har valt att presentera resultatet med studiens frågeställningar som rubriker och med Hirdmans teoretiska begrepp som underrubriker, allt för att läsaren ska få en så tydlig struktur som möjligt.

2.5 Tillförlitlighetsfrågor

Eftersom detta är en kvalitativ studie där fokus ligger på hur representanter för en fotbollsförening tänker och resonerar begränsas möjligheterna till att genomföra en standardiserad undersökning. Jag har istället fokuserat på att genom en relativt ostrukturerad intervjumetod få en fördjupad bild av de intervjuades föreställningar och tankar. Jag har använt fasta frågeområden som utgår från syftet och frågeställningarna vilket stärker validiteten (Patel & Davidson, 2011, s.105). Det kan dock inte uteslutas att jag själv som författare har utgått från egna erfarenheter och referensramar och därmed påverkat hur materialet tolkats och beskrivits i studien. Studien kan inte generaliseras, den ger en fördjupad bild av ett enskilt objekt i sin specifika kontext, men jag har undersökt det som jag avsedde att undersöka vilket stärker uppsatsens trovärdighet (s.108).

2.6 Etiska aspekter

Jag har tagit hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2011) och genomfört undersökningen utefter de fyra huvudkraven; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Samtliga intervjupersoner informerades om syftet med min undersökning, att deras deltagande är frivilligt och att de kunde avbryta sin medverkan när som helst. De informerades om varför jag ville intervjua just dem samt att insamlad data bara kommer att användas i min studie. De meddelades att de kommer att behandlas anonymt och att inget som de säger kommer att kunna härledas till dem. I de återgivna intervjudelarna samt i transkriberingar av intervjuer kommer alla namn, platser och föreningsnamn att vara fingerade.

3. Resultatpresentation

Enligt studiens syfte, att undersöka de normer och föreställningar kring kön som finns i en fotbollsförening och som de föreningsaktiva barnen kan tänkas ta med sig in i skolans idrottsundervisning, har ett resultat sammanställts efter studiens frågeställningar. Materialet består av fyra kvalitativa intervjuer som alla analyserats med hjälp av Hirdmans teori. Varje frågeställning utgör ett kapitel och i slutet av varje kapitel finns en sammanfattning av de viktigaste resultaten.

I den första delen redovisas citat som visar på kulturell överlagring och därefter social integration som båda är begrepp i Hirdmans teori om genussystemets reproducerande nivåer. Dessa begrepp utgör också rubrikerna i kapitlet. Även i det andra och tredje kapitlet är resultatet strukturerat efter Hirdmans teoretiska begrepp. I det andra kapitlet är första rubriken återigen kulturell överlagring och den andra behandlar citat som beskriver socialisering. I det tredje kapitlet presenteras resultat som handlar om föreställningar om kön och rubriken är kulturell överlagring. Vissa citat speglar flera av Hirdmans teoretiska begrepp för materialet går inte alltid att tydligt avgränsa. Genussystemets två logiker; isärhållandet av könen (dikotomin) och mannen som norm (hierarkin) har inga egna rubriker utan återkommer genom hela resultatdelen.

Fotbollsföreningen har jag valt att kalla Hillerby BK och den ligger i förorten Hillerby. Föreningen har funnits i området sen 1986 och har sedan starten bedrivit fotbollsskola och ungdomsfotboll och har ca 400 medlemmar. Intervjupersonerna är Sara, 36 år, som är förälder till två söner, 5 och 10 år, som båda spelar fotboll i föreningen, Ali, 21 år som spelade i föreningen i femton år och nu är tränare för ett pojklag i föreningen, Özgal, 36 år som är tränare för ett pojklag i föreningen samt Mats, 53 år, som är föreningens klubbdirektör. Nedan kommer de intervjuer som genomförts att redovisas.

3.1 Antaganden om flickor och pojkar i fotbollsföreningen

Vilka antaganden om flickor och pojkar som finns i fotbollsföreningen Hillerby BK beror på vilka föreställningar om kön som finns och dessa kommer att presenteras under rubriken kulturell överlagring, som är Hirdmans begrepp och en av de tre nivåerna på vilka genussystemet reproduceras. Hur dessa antaganden blir synliga i föreningen kommer att presenteras under rubriken social integration.

3.1.1 Kulturell överlagring

Özgal beskriver att fotbollen är en del av en större struktur i samhället. Genom fotbollen synliggörs genussystemets strukturer och hur föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt återskapas:

Det är ju skillnad på flickfotboll och pojkfotboll. Men än en gång...fotbollen är ju del av ett samhälle. Fotbollen manifesterar dessa skillnader.

Mats ger uttryck för en föreställning som verkar genomgående i intervjuerna och som innebär att flickor kan spela tillsammans med pojkar och till och med vara bättre än pojkar upp till en viss ålder.

Ja, det är ju rent fysiskt...tjejerna utvecklas ju snabbare än killarna...jag kan ta ett exempel. I våra -92or hade vi en tjej, Malin Bergkvist, som var en av de allra bästa i laget, och spelade tills hon var 14 . Det finns ju en gräns när dom inte får lira ihop längre...14-15 nånstans. Hon spelade med killarna ända fram tills den åldern (...). Det

var kanske ett extremfall.. annars är det ju vanligt att upp till 10 års ålder så är ju tjejerna med. Så att...det är väl så det ser ut.

Ali beskriver hur han delar upp flick- och pojkfotboll. Han anser att det finns skillnader och att skillnaderna delvis har med biologi att göra genom att, menar han, pojkar efter puberteten utvecklar mer muskler än flickor. Han menar dock också att flickor och pojkar tränas olika i föreningen. Det ställs högre krav på pojkarna, som därför får en bättre fotbollsutbildning. Det verkar, enligt Ali, finnas föreställningar hos tränarna att flickor har ömtåligare kroppar eller att de inte klarar av att träna lika hårt och med lika höga krav på sig, som pojkarna:

Jag stör mej nåt helt otroligt mycket på att se hur olika tjej och kill- lag tränas...hur olika de tränas.(...) De gör inte samma övningar, du har inte samma intensitet, inte samma fokusering. Det känns som att dom som tränar tjejlag är mycket mer dattiga, jag tycker att man gör skillnad på dom tidigt (...). Redan från början. Man gör ju skillnad i hur man behandlar dom...i vad man tränar på, hur man tänker kring tacklingar och så. Så då har jag tänkt att om man har massa tid över nån gång..men om man..nej men bara det här att man skulle kunna göra ett fruktansvärt bra tjejlag...inte bara med talanger utan med en gedigen utbildning fotbollsmässigt, där man inte skiljer på dom eller är så rädda att de ska skrapa upp knäna. Nu är det såklart inte såhär i alla lag...

Ali ger exempel på föreställningar om att pojkar av biologiska skäl skulle ha bättre fysiska förutsättningar att springa fort och skjuta hårdare än flickor. Han anger dock att flickor skulle kunna träna upp sitt passningstempo genom mer och bättre träning:

Ja...eh...ja, det klart tempot är ju inte lika högt..och allt sånt...Ja, tempot, intensiteten, tacklingar liksom och...skott. Men mycket är ju på grund av fysiska aspekter, till exempel har ju inte en tjej lika mycket lårmuskler som en....och kan inte skjuta lika hårt eller springa lika fort som en kille. Men att hon ska kunna passa i ett högre tempo...är ju förhoppningsvis bara en träningsfråga som kommer att rättas till om tjejer börjar få en mer gedigen utbildning...

Ali beskriver att flickor och pojkar kan spela i samma lag tills pojkarna kommer i puberteten:

En ganska rolig story till det här är att det var två tjejer som spelade i mitt lag länge...en tjej Malin...tills vi var 13 år. Och hon var jättebra...hon slutade typ när vi började på 11-manna...för då växte väl vi ikapp och om henne men innan var hon i puberteten tidigare

än oss och var snabbare och starkare än alla oss. Det var nån gång som jag kommer ihåg att det var lite pinsamt när vi mötte typ Bollinge som hade dom här elitlagen som man hade pratat om att man ville börja i och man fick höra ”har ni en tjej i erat lag” men i slutändan var hon ju bäst på planen...men annars vare inget snack om det. Det var skithäftigt. Men sen är det ju det att tjejer kommer ju ofta i puberteten innan killar och det vann ju hon mycket på...det gör man ju i den åldern.

Han beskriver hur Malin var starkare och snabbare än alla pojkar i hans lag men att han ändå fick höra nedvärderande kommentarer om att det fanns en flicka i laget. Trots att hon var ”bäst på planen”. Att sådana kommentarer fälls bygger på principen om mannen som norm och på kvinnors underordning. I det här exemplet kan vi se att det finns kulturella föreställningar om att en flicka, bara för att hon är flicka, skulle vara en sämre fotbollsspelare än en pojke. Att det andra laget fällde kommentarer kring Malin visar att hon bröt mot genussystemets båda principer på fotbollsplanen; att det är pojkar som kan spela fotboll bäst och är den ”normala” spelaren (normen) samt isärhållandet av kön som innebär att pojkar spelar med pojkar och flickor med flickor.

3.1.2 Social integration

Enligt Özgal finns det andra roller för flickor på fotbollsplanen än som fotbollsspelare. Flickorna på sportfältet befinner sig i stor utsträckning där som åskådare och har en passiv roll att iaktta pojkarna som är aktiva. Genuskontraktet följs med andra ord:

Ofta är det ju så...du ser ju att killarna är mycket bättre på att behandla bollen, dom är ju ofta...det kan man ju se på sportfältet. Dom tjejer som är på sportfältet, alltså när det inte är träning för dom...vilken ålder är det och vad gör de där? De är 13 till 16 och de sitter och tittar på när killar spelar fotboll eller hänger med killar som har spelat fotboll. Tjejer har inte det här självklart på samma sätt (...).

Özgal beskriver hur genusordningen iscensätts på fotbollsplanen genom pojkarna som aktörerna och huvudpersonerna och flickorna som passiva iakttagare som tittar på när pojkarna spelar. Principen om isärhållandet av kön verkar djupt rotad i den här miljön.

Även Sara ger en bild av genusordningen på och runt fotbollsplanen. Hon berättar att det är flest pappor som är tränare. Senare berättar hon att hon själv har hjälpt till med att skjutsa till matcher, fixa fester och sålt fika på matcher:

Ja den typiska fotbollsspelaren i Hillers i fotbollsskolan är ju en kille...alltså med biologiskt kön kille...som är typ lite aktiv ja det är ett gäng.. det är ju 35 killar som härjar runt och ledarna har jättesvårt att hålla ordning på dem (skratt)...så är det .Sen finns det kanske andra lag...men ja de har misslyckats att få in tjejer i Hillers det kan man ju se. Om man tittar hur det ser ut nere på fältet så är det ju bara ja killar...aldrig ser man några tjejer...det är bara killar där, samma på skejtbanan...var är alla tjejer i Hilleby? Jag tänker att Hillers har ett uppdrag som ja...de inte tar.

I citatet ovan beskriver Sara ett iscensättande av en genusordning där pojkar tillhör fotbollsplanen och flickor lyser med sin frånvaro. Hon frågar sig var alla tjejer i Hillerby är. Det blir tydligt att det är mannen som är norm på sportfältet, att vara pojke och fotbollsspelare och man och tränare är det normala och allmängiltiga.

Özgil menar att genom att flickor och pojkar delas upp och pojkarna erbjuds rollen att vara de som får öva upp sin bollvana och tidigt lära sig att hantera bollar integreras flickor och pojkar in i fotbollens genushierarki redan innan åldern är inne för fotbollsskolan:

Ja men skillnaden är ju...redan innan vi kommer in på fotbollsskola och fotbollslagen så är det ju...bollar som killar håller på med. Där är ju första saken, då lär du dej kroppsuppfattning, balans, du lär dig massa saker...eller...du får testa på dom här sakerna på ett helt annat sätt än vad tjejer får göra (...).Och jag tror absolut eller... för mig är det självklart att...vore det lika självklart för en ung flicka, inte bara på individnivå utan för flickor som grupp, så kommer det också att märkas i bollbehandling, i andra bollsporter, det kommer att märkas skillnad. (...). Och sen så är det ju ofta större krav på killar i lagsammanhang än på tjejerna och det är oftare hårdare krav...men det här är ju inom breddfotbollen. Det är ju så att ju hårdare du satsar inom fotbollen desto mer lika blir kravbilden tror jag.

Özgil beskriver liksom Ali att kraven på pojkarna är hårdare än de på flickorna vilket bygger på föreställningar om att flickor inte tål eller klarar av eller kanske inte vill träna lika hårt fysiskt som pojkar. Özgal menar att kraven på kvinnorna blir mer lika de på männen ju högre nivå de spelar på. Han ifrågasätter den manliga normen inom fotbollen och ställer frågan varför den skulle vara det mest eftersträvansvärda:

Ja annorlunda...men nu har vi ju...om vi tittar på den manliga toppfotbollen 2013 så är det ju styrka och snabbhet och teknik i ett och samma moment (...)"*wow han lyckades kuta jättesnabbt och ta ner bollen på bröstet och dribbla av målvakten också*"..och det är

ju så jävla ballt. Ja vad skulle det bli för skillnad...vilket är det bästa? Det är ju...normen... det är det som tjejer jämförs emot...jag vet inte om det skulle bli likadant som killar..biologiskt sett, hur det funkar...jag tror absolut att det skulle bli skillnad men...damfotbollen har ju blivit otroligt mycket mer teknisk än när Pia Sundhage och Lena Videkull spelade (...)... och skulle flickorna, kvinnorna, bli lika bra som killarna? Jag vet inte... för då har vi den här normen ..varför är det här det bästa? Varför kan det inte finnas något som också innehar en fotboll och värdesätts och analyseras utifrån damfotbollen...varför måste det vara - ”*varför är ni inte lika bra som killar? alltså är ni dåliga*”. - ”*Men vi är ju inte killar!*” Alltså ni spelar på ert sätt...(..).

Sara uttrycker tankar om hur genussystemets två principer, dikotomin och hierarkin, skulle kunna utmanas på fotbollsplanen:

Jag tänker liksom...varför har de inte mixade lag och mixade träningar...att man möter lag med tjejer, att man får liksom...unga tjejer som tränare, att dom integrerar ålder och kön...det lyckas de inte med. Förebilder för både killar och tjejer.

Genom att ha könsmixade lag skulle isärhållandet av kön brytas och genom kvinnliga tränare som utmanar mannen som norm skull hierarkin brytas. Ali ger ett exempel på en normbrytande situation i föreningen:

Det har kommit en tjejtränare som tränar 99- killarna, Bella. Hon har tränat i Vellinge och så...hon är 21 år. Jag blev jättechockad...det är kanske dumt att jag blev chockad men det är ju något helt nytt...att en tjej tränar killarna, men...jag har faktiskt inte märkt av någonting...jag trodde faktiskt att jag skulle märka av mer men...det ända jag märkte var att när jag var där en gång så var det en kille som skulle byta om från shorts till långbrallor...och då bad han få nyckel till omklädningsrummet och då sa jag att ”vafan byt om här” och då sa han ”men det är ju en tjej här”... men hon har nog sett killar i kalsonger förut...

3.1.3 Sammanfattning

Det finns föreställningar om att flickor kan spela tillsammans med pojkar och även vara lika bra fotbollsspelare fram till dess att pojkarna kommer i puberteten och därefter utvecklar en fysisk överlägsenhet genom att få mer muskler och kunna springa snabbare och skjuta hårdare. Det finns även föreställningar om att flickor inte tål lika hård träning som pojkar och att deras kroppar skulle vara ömtåligare . Det framkommer även en bild av att tränarna i

föreningen inte ställer lika hårda krav på flickorna och att de inte får en lika gedigen fotbollsutbildning som pojkarna. Det framkommer att det funnits flickor som brutit mot genuskontraktet på fotbollsplanen och utmärkt sig som väldigt skickliga fotbollsspelare och att de därför fått spela i pojklag. Dessa flickor framställs i intervjuerna som undantag och det verkar som om detta måste understrykas vilket bygger på en bild av att flickor, bara för att hon är flicka, är en sämre fotbollsspelare än en pojke tills motsatsen är bevisad. I genusordningen i föreningen återfinns män i rollen som tränare och pojkar i rollen som spelare. Flickorna, som bara undantagsvis befinner sig som aktörer på fotbollsträningen eller i matchen, har ofta rollen som åskådare som tittar på när pojkarna spelar fotboll. Genusordningens två principer; mannen som norm samt att principen om isärhållandet av könen återfinns i föreningens struktur och föreställningar om kön.

3.2 .”Fotbollsspelaren” i föreningen

Vilka som spelar fotboll i fotbollsföreningen beror på hur normen ser ut; både i fotbollsföreningen men även normen i övriga fotbollsvärlden. En av genussystemets två logiker innebär att mannen är norm och överordnad kvinnan. Vilka föreställningar som finns om en fotbollsspelare i föreningen presenteras under rubriken kulturell överlagring. Hur dessa föreställningar överförs till de enskilda spelarna presenteras under rubriken socialisering.

3.2.1 Kulturell överlagring

Sara diskuterar varför det är pojkar som dominerar fotbollskolan; både i antal och på sättet de agerar på som pojkar:

(...)...och det är nästan bara killar i fotbollsskolan inga tjejer. Just nu är det två tjejer med...men de droppar alltid av efter ett tag. De kommer liksom ... de försvinner och (...). Sen vet jag inte hur de skulle göra fotbollsskolan bra för alla. Jag har inget recept på det...för att tjejer också ska komma dit...det ju en alldeles för stor grupp överlag...det är ju liksom buffligt.

Sara beskriver att fotbollsskolan utgörs av pojkar som bildar en grupp som beskrivs som ”bufflig”. Det finns i beskrivningen en föreställning om vara ”bufflig” är något som pojkar

klaras av men inte flickor och ingår i förklaringen till varför det är pojkar som utgör majoriteten i fotbollsskolan.

Mats uttrycker sig könsneutralt om vem den typiska fotbollsspelaren i föreningen är:

Den typiska spelaren...alltså det är ju barnet på gatan, barnet på gården, barnet vars bror spelar här redan så det går i generationer...jag menar...det bildas en miljö, en tradition i föreningen det blir en miljö med generationerna som växer upp här i området.

När Ali ska beskriva vem som spelar i fotbollsskolan påminns han om sina egna föreställningar om vem det är som spelar fotboll i föreningen:

Vet inte...nån invandrarunge antar jag..

Intervjuare: Kille?

Ja.. kille absolut...det är ju det som är så svårt..jag tänker inte ens liksom på att tjejer är med...det är ju helt sjukt ,men det finns ju inga tjejlag, jo det finns ett tjejlag som är -00 eller -01or...

I citatet nedan beskriver Sara en flickas deltagande i fotbollsföreningen som ett undantag från den normala ordningen. Och det understryks att hon var ”jätteduktig”, något som måste understrykas när någon utanför normen deltar:

Ja Adam...han hade ju väldigt länge en tjej i sitt lag...en jätteduktig fotbollsspelare. Men det var aldrig nåt snack om att hon var tjej...eller...det var snarare att motståndare kunde säga ”kolla är det en tjej i laget?” ...men i det egna laget var det inget sånt.

Sara beskriver hur flickorna i fotbollsskolan bokstavligen utesluts genom att ledarna slentrianmässigt inte tilltalar dem:

Nej och de ropar ”kom igen nu killar” och hur känns det att de ropar det när det är 25 killar och två tjejer...istället...de borde ropa ”kom igen alla”...man kanske inte känner sig så välkommen då. Sen tänker jag att det är ju...hets, ändå prestationsinriktat; man ska kunna skjuta bollen rakt i mål, det är svåra övningar, man ska skjuta hårda skott, man ska förstå hur man gör vissa övningar...det är så mycket...det kan vara krävande det är som skola det ska ju vara på lek...det blir inte så lekfullt det blir så hetsigt.s

Det finns en förställning om att när det blir prestationsinriktat så vill inte flickorna delta. Sara beskriver hur ojämlika strukturer i samhället reproduceras och iscensätts i föreningen och

uttrycker en ambivalens kring vad som kommer från föreningen och vad som kommer från resten av fotbollsvärlden:

Jag är så präglad av vad de får med sig på andra sätt för att de gillar fotboll...de tittar på Champions League och de här stjärnorna...Ronaldo..man ska vara snygg, ha rätta fotbollsskorna och man ska vara stark, lite macho, ha lite attityd. Och dom där grejerna kommer väl från andra håll, inte direkt från föreningen utan från andra håll men det är ju klart... Ja...fotboll är ju en machokultur ändå...om man tittar internationellt...fotbollens värld är ju så fortfarande...Jag tänker Champions League...det finns ju inget Champions League för tjejer, ja jag vet inte, det tar i alla fall inte så mycket plats. Och i nån utopi skulle man vilja ha...mer mixade lag, ett annat tänk, inga problem med homofobi och machokultur.

3.2.2 Socialisering

Hur man ska vara som fotbollsspelare, vilka egenskaper som värdesätts och sätt att vara på som eftersträvas, kan iakttas genom vad ledarna uttrycker och ger för signaler. Vad som uttrycks av tränare, föräldrar och lagkamrater ingår i socialiseringen in i att vara en pojke och flicka och på detta sätt reproduceras våra föreställningar om vem en fotbollsspelare är och hur en fotbollsspelare ska vara. Özgal beskriver hur normen ser ut i det lag med 10-åriga pojkar som han tränar:

Ja, det är ju ganska såhär typiska såhär ..skolegenskaper (skratt)...lyssna, visa respekt, inte svära, anstränga sig för att förstå och göra som tränaren vill...vara glad och positiv. Ja, liksom just i den åldern som jag tränat, alltså 10 år, så ska man vara...ganska kontrollerad och...liksom motiverad. Och nog en känsla...som kommer utifrån från tränare och kamrater...att du måste vara duktig...man ska vara duktig om man spelar fotboll.

Under matcher uppmanas spelarna att uppföra sig på specifika sätt och Sara beskriver:

(...)...tränarna, det är ju föräldrar...de är okej alltså men innan hade dom en som var...våldigt engagerad men han kunde skrika saker som jag inte kunde ställa upp på...saker som var under all kritik.

Intervjuare: Som vaddå?

”Står du och drömmer”, ”kom igen nu grabbar” ...alltså dom...du vet. (...) vissa grejer sägs, som att” tåla att trilla”, grejer som ”borsta av dej”, ”kom igen nu”, upp med dej ”ta i” men jag tycker också dom tar hand om dom. Det känns lite sådär...men ändå...inte

som den gamla tränaren, han kunde nästan ignorera...nu plockar de ut och kollar av men ...ja lite jargong om man är besviken på att man har förlorat...så är det inte så mycket snack...inte så mycket känslor utan man kör på.

I citatet ovan beskrivs hur man ska hantera, reagera och bete sig i en fotbollsmatch. Man ska kämpa, tåla att göra illa sig och inte uttrycka besvikelse eller för mycket känslor om man har förlorat en match. Ali beskriver dock att de yngsta får vara ledsna:

Jag tror också att...ärligt talat tror jag att det finns ganska mycket fördomar om hur macho, hur omklädningsrummen är, fotbollen är. Nej...nu har jag inte tränat de unga på länge men det har alltid varit att de är ledsna och grejer och det har aldrig varit nåt problem med det...det är nån gång när jag själv spelade som nån sa..”äh han gråter”...

Ali beskriver kulturen i hans tidigare pojklag som han spelade i och vad som kan ingå i socialiseringen in i att vara en pojke och fotbollsspelare:

Och sen det här snacket om att 15- åriga killar slår varann med handduken i omklädningsrummet och jämför snoppar. Vafan jag kommer ihåg det som att höjdpunkten när jag själv spelade fotboll var hur vi umgicks efter matcher och lyssnade på musik och snackade och så...sen såklart att det är snoppsnack fram och tillbaks... men man har ju läst allt det här med Partik Sjöberg som hände och hur macho fotbollen skulle va..

Att det är en heteronorm (se ordlista s.40) som råder i föreningen blir tydligt. Normen i fotbollslaget definieras av vad man inte är, kvinna eller homosexuell man:

Det är väl klart...eller det är väl inte klart men jag tror att i omklädningsrummet så... på det sättet att många är ganska osäkra i sin egen sexualitet och skulle tycka det var jobbigt att duscha om de tror att nån tänder på en...för alla har fått den uppfattningen att bara för att man är homosexuell så tänder man på alla...det är ju som om man själv skulle tända på varenda tjej i universum...men det är ju inget som man bara kan säga om fotbollen...homofobi finns ju överallt..sen såklart det kan bli hård jargong.(...) Jag tror ...ärligt talat så vet ja inte..homosexualitet är väl...accepterat på det sättet att alla får göra vad man vill...Om man är 14-15 år...men absolut så vare väl nån som hade sagt ”jävla bög” och skrattat.

Özgal förklarar att uttrycka könsord på fotbollsplanen inte är något som han som tränare accepterar men menar också att orden inte betyder så mycket och att pojkarna inte menar illa med det:

Ja, sen så det är klart att det uttrycks liksom svärdomar och könsord eller vad som helst... också...men det är ju inte nödvändigtvis något som har med fotbollen att göra tror jag. Det kan ha med...en större struktur och då kanske det är en ventil...att det inte är tillåtet att säga det på andra ställen så kan idrotten eller fotbollen vara en ventil där man kan få säga det. Det är inte okej men...kanske inte är helt fel alla gånger...det är besvikelse och frustration. Ja det klart att det finns skillnad på svärord och svärord...ja det är ju två värdeord men det är ju skillnad på det. Hora är ju grövre att säga. Att ropa ”hora” är mycket hårdare...för den spelaren, för publik, andra lagets tränare och spelare...

Genom nedvärderande ord om kvinnor reproduceras kvinnors underordning och det anses nästan som något ” normalt ” att pojkar uttrycker sig med nedvärderande ord om kvinnor när de är besvikna eller frustrerade. I socialisering in i att bli fotbollsspelare och i iscensättandet av genusordningen på fotbollsplanen ingår uttryck och nedvärderingar som bygger på kvinnors underordning. I citatet nedan uttrycks oro för hur fotbollens ideal kommer att påverka Saras söner längre fram. Det uttrycks även en tanke om att det, trots idealen, är bättre att spela fotboll än att göra andra saker:

Så man vet ju inte liksom... hur man påverkas längre fram... Nu är de ju så små men längre fram... men om man tänker utifrån andra fördelar så är det ju... att man umgås med kompisar, har roligt, socialt samspel, det är ju ändå en hyfsat folklig idrott... det ska inte kosta så mycket...även om det gör det... så jag tänker att det är väl bättre att vara på sportfältet än att (skratt)... ja vaddå.

3.2.3 Sammanfattning

I fotbollsskolan, som är inkörsporren in i föreningen för de yngsta, utgör pojkarna en överväldigande majoritet av de aktiva. Fotbollsskolan beskrivs med ord som ”bufflig” och att spelarna ”härjar runt” och att det är något som inte attraherar flickor och en faktor till den sneda könsfördelningen. Det finns också föreställningar om att flickor inte vill delta om det blir prestationsinriktat. Att könet på den typiska spelaren i föreningen är en pojkes är så allmängiltigt att det inte ens uttalas. Det framgår i intervjuerna att i föreningens ungdomslag ska man som spelare vara kontrollerad, motiverad och duktig. Man ska kämpa, tåla att trilla och inte uttrycka besvikelse eller för mycket känslor om man har förlorat en match. Ett sätt som dessa normer överförs till spelarna är genom uttryck och uppmaningar från tränare. Normen i fotbollslaget definieras också av vad man inte är; flicka eller homosexuell, och det

kan komma till uttryck genom nedvärderande ord om kvinnor eller homosexuella män bland spelarna själva.

3.3 Resursfördelningen i föreningen

Det finns ett enda flicklag i föreningen medan det finns pojklag i nästan varje årskull. Vad som ligger bakom den ojämna könsfördelningen kan ha att göra med föreningens föreställningar om flickors och pojkars förmåga och vilja att spela fotboll, samt hur de olika könen värderas, och dessa citat redovisas nedan.

3.3.1 Kulturell överlagring

Özgal beskriver frånvaron av flickor i föreningen:

Det är otroligt segregerat. Jag vet att det funnits några tjejer som spelat med killar för det finns ju väldigt få tjejlag. Det finns ju inget etablerat damlag i Hillerby. Vad jag vet finns det ett...kanske har det tillkommit nåt...sen finns det några tjejer som börjat i fotbollskolan och gått kvar och har en förälder som tränare till exempel.

Trots den sneda könsfördelningen i föreningen menar Mats att föreningen prioriterar flickor. Enligt genussystemets princip om hierarkin mellan könen kan man se detta som ett uttryck för att föreningen uppfattar det som normalt att det bara finns ett flicklag:

Jag skulle nog vilja påstå att vi försöker att hjälpa tjejerna lite mer än killarna....så de sista två åren tror jag att de haft de bästa förutsättningarna träningsmässigt.

Intervjuare: Hur då?

Ja, de har ju fått bra tider i inomhushallen...och fått de tiderna som passat ledarna bra...eftersom de är ju en del klubben som vi vill lyfta fram...de har ju i sin tur kompisar och småsyskon som kan komma in i i föreningen.

Intervjuare: Du menar att...nu är det ju inte så många flickor...men dom som finns prioriterar ni?

Ja precis...de prioriteras...definitivt.

De båda tränarna uttrycker osäkerhet inför flicklagets förutsättningar men menar ändå att föreningen har valt att satsa på de lag som är bäst. Ali säger:

Nu är jag inte säker på vilka träningsstider som tjejerna har...men jag har sett att de har på fredagskvällar i alla fall.(...) Alltså i Hillers så satsar man på de lag som är bäst.

Özgil säger att inga resurser satsas på flickor:

Allt fördelas till herrar och pojkar...i och för sig det laget som finns, de får nog träna på dagtid också så de är ju inte helt bortglömda. Men det stora problemet är ju; var finns de andra lagen?

Det finns i princip ingenting i föreningens styrdokument som beskriver könsaspekter, att resurserna ska fördelas jämnt eller att föreningen har en viss målsättning med flicklagen. Det finns en mening som uttrycker att en av föreningens utmaningar är att få in fler flicklag. Att det inte är högst på dagordningen framgår genom citatet från en tränare nedan:

Nej jag vet att föreningen uttryckte det här målet att vi ska verka för att få fler flicklag men jag hörde det inte mer ändå. Jag såg inga resurser eller på nåt sätt att de skickade ut någon till skolorna...så jag tror inte på dem. Jag tror nästan, om jag får vara lite konspiratorisk...att de inte tycker de har tid eller plats...de tycker att föreningen är tillräckligt stor med alla pojklag som finns och att det inte finns utrymme för fler lag (...). Det borde finnas underlag för det...det bor ju många i Hillerby och Vellinge. Det är säkert en sexistisk kultur i föreningen. Ja...så är det ju. Det liknar ju attityden mot nya föräldrar som vill bli tränare...att om man själv inte tar tag i nåt så får man inget stöd från föreningen.

Özgal menar att det finns en sexistisk kultur i föreningen som bland annat visar sig genom att den inte verkar se den ojämlika könsfördelningen som ett problem. Det kan ses som ett uttryck för den manliga normen i föreningens kultur samt hur genuskontraktet i fotbollen ser ut, vem det är som spelar fotboll och vem som inte gör det. Mats beskriver hur han ser på utmaningen att få in fler flicklag:

Den utmaningen... vi går ut via skolorna, vi går ut via dom ledarna som är med i flickverksamheten idag... vi har en som gjorde ett jättejobb härnere...och sökte spelare och satte upp lappar på Konsum och det kom ett...två svar...så det vart inget av med det. Vi måste få in dom i fotbollsskolan och hålla kvar dom sen... om det blir så många tjejer...så gör vi ett flicklag...men som det är nu är det ju tre, fyra, fem tjejer.

Mats beskriver att några i föreningen fört en kamp för att få in fler flickor men föreningen verkar inte ha någon medveten strategi för det. Det verkar finnas föreställningar om att flickorna inte är intresserade.

Mats pratar om fotbollsskolan som en inkörsport till fler flicklag. Föreningen skickade dock inte ut inbjudan till fotbollsskolan till flickorna som skulle fylla 6 år förra året och Mats får frågan om varför:

Intervjuare: Jag har hört att ni inte bjöd in flickorna som ska fylla 6 år till fotbollsskolan förra året?

Nej det stämmer inte...(tystnad)...(går iväg och hämtar en pärm). Jag tror det gick ut till... kolla på det här...vi gick in i ett samarbete med Velinge IF och vi plankade deras inbjudan och dom har bara pojkar...så kan det vara så då (...) första utskicket förra året blev fel... eftersom Velinge..

Intervjuare: Det var inte så snyggt eller hur?

Nej det var det inte...och jag förstår inte att Velinge hade så...

Intervjuare: Tror du att man som förälder till en dotter kan känna att man inte är välkommen?

Det är ju inte vår ambition...

I Svenska Fotbollsförbundets jämställdhetspolicy står det att ”Flickor och pojkar, kvinnor och män ska ges lika möjligheter att utöva sin idrott, fotboll, samt att kvinnlig och manlig fotbollsutövning värderas lika och prioriteras på ett likvärdigt sätt”. Intervjupersonerna får diskutera om de anser att föreningen arbetar efter policyn. Mats menar att det är självklart att de gör det men lämnar återigen över bollen till flickorna själva att komma och starta ett lag:

Jag ser ingenting konstigt med det...jag anser att det är normalt...

Intervjuare: Anser ni att ni jobbar efter den?

Ja...jag vet inte...ibland... varför måste du ha det på papper...det är väl självklart.

Intervjuare: Ja...men du säger ju själv att det är ett misslyckande att ni inte har fler flicklag..

Nej alltså, vi kan ju bara jobba utefter vårt sätt vi har i Hillerby... vi kan bara jobba efter våra förutsättningar...vilka ledare har vi, vilka träningstider har vi...där använder vi dom verktygen som...träffar väldigt många tjejer...tjejledarna som har kompisar...någon har en bra ide ”jag vill starta upp ett lag”...då hjälper vi till så mycket vi kan.

Özgal däremot, menar att föreningen inte arbetar efter jämställdhetspolicyn men har själv flera strategier för vad föreningen skulle kunna göra:

Som vanligt med sånt där...men om vi bryter ner det..och liksom för in det i verkligheten, i en situation. Vad betyder det då? Verka för...vad betyder det. Hur kan vi se att det bereds plats för att vi ska verka för att tjejer och killar ska få lika möjligheter. Ser vi det? Märker vi av det? Märker vi av att det görs utskick där tjejer är inbjudna? Nej. Ser vi lappar någonstans? Nej. Kommer det någon föreningsrepresentant till skolan och värvar flickor? Nej. Det finns ju tio skolor i närheten av Hillerby....det finns hur mycket möjligheter som helst. Det måste finnas hur många potentiella fotbollsspelande tjejer som helst. Hur kommer det sig att det är fler som går på teater eller dans? Varför kan inte Hillerby attrahera dom föräldrarna till dom flickorna eller flickorna själva som bor här?

Citatet ovan beskriver att en sak som kännetecknar föreningen är att den inte har något medvetet sätt att få in fler flicklag. Att inte aktivt arbeta för en jämnare könsfördelning kan sägas vara uttryck för föreställningar om att flickor inte är potentiella fotbollsspelare samt att deras prestationer inte värderas lika högt som mäns. Det leder till att genusordningen reproduceras med pojkarna i huvudrollen på fotbollsplanen och flickorna som åskådare.

3.3.2 Sammanfattning

Att klubbdirektören tycker att föreningen, trots att de bara har ett flicklag, prioriterar flickor, kan ses som ett uttryck för hierarkin i föreningen, att det ses som ”normalt” att det nästan bara är pojkar som är aktiva. Tränarna däremot, menar att föreningen satsar på de lagen som är bäst och tror att ledningen inte tycker att det finns plats eller resurser för fler lag och att det kan bero på en sexistisk kultur i föreningen. Det verkar finnas en föreställning om att flickorna i området inte är intresserade av att spela fotboll men om de själva skulle komma och be om att få vara med så skulle de få vara det . Anmärkningsvärt är att föreningen inte bjöd in några flickor till fotbollsskolan förra året. Det ser ut som att könen värderas olika och att flickors deltagande inte värderas lika högt som pojkars. Resurserna i föreningen går i princip bara till pojkar. Genom föreningens oförmåga att medvetet arbeta för fler flicklag reproduceras genusordningen med pojkarna i huvudrollen på fotbollsplanen och flickorna som åskådare.

4. Resultatdiskussion

Resultaten kommer att diskuteras utifrån studiens syfte; att undersöka de normer och föreställningar kring kön som finns i en fotbollsförening samt att jämföra dessa med de antaganden om kön som finns i grundskolans styrdokument. För att få en god överblick av innehållet kommer frågeställningarna att utgöra rubrikerna. Det kommer också att finnas en rubrik som handlar om skolans förhållningssätt till kön där jag jämför resultatet med de antaganden om kön som finns i läroplanen. Hirdmans teoretiska begrepp kommer att utgöra underrubriker genom alla delar av resultatdiskussionen.

4.1 Sammanfattning av resultaten

Det finns en könshierarki i föreningen som säger att det är ”normalt” att bara ha ett flicklag. Flickornas deltagande och prestationer ser ut att inte värderas lika högt som pojkarnas och det finns en föreställning om att flickorna i området inte är intresserade av fotboll och inte är några potentiella fotbollsspelare. Anmärkningsvärt är att föreningen inte bjöd in flickorna i området till fotbollsskolan förra året. I rollfördelningen återfinns män som tränare och pojkar som spelare. Flickorna återfinns ofta i rollen som åskådare och bara undantagsvis som spelare på planen eller tränare. Resurserna går till pojkar och det bedrivs inget aktivt arbete för att få in fler flickor. Fotbollsskolan domineras av pojkar som skapar en kultur som beskrivs som oattraktiv för flickor och det angavs vara en anledning till den sneda könsfördelningen. Den typiske fotbollsspelaren i barn- och ungdomslagen är en pojke som är kontrollerad, motiverad och duktig. Genom uttryck och uppmaningar från tränare lär sig spelarna att man ska tåla att trilla, kämpa och att uttrycka rätt slags känslor. Genom att definiera vad man inte är; flicka och homosexuell, skapas och återskapas normer bland pojkarna i lagen och det kan visa sig genom nedvärderande ord och uttryck om just dessa grupper.

I föreningen finns föreställningar om att flickor kan spela ihop med pojkar fram till dess att pojkarna kommer in i puberteten och då utvecklar mer snabbhet och styrka än flickor, men det finns i praktiken inga könsmixade lag ens för de yngsta. De flickor som utmärkt sig på fotbollsplanen som skickliga framställs som undantag och det ligger i botten en föreställning om att flickor är sämre fotbollsspelare än pojkar tills de bevisat motsatsen. Det framkommer även att flickor inte skulle tåla lika hård träning som pojkar och att tränarna inte ställer lika

hårda krav på flickorna som på pojkarna vilket leder till att flickorna inte får en lika bra fotbollsutbildning. Det framkom även antaganden om att flickor inte vill vara med när det blir prestationsinriktat.

4.2 Antaganden om flickor och pojkar i fotbollsföreningen

I undersökningen framkom att det i föreningen finns olika föreställningar om flickors respektive pojkars kroppar, deras fysiska kapacitet, förmåga att träna hårt, fotbollsmässiga kvaliteter samt deras roller på fotbollsplanen.

4.2.1 Kulturell överlagring

Det framkom i undersökningen att det finns föreställningar om att flickor visserligen kan spela tillsammans med pojkar när de är riktigt unga men att pojkarnas fysik blir så överlägsen efter puberteten att det slutar vara rimligt för dem att spela ihop. En intervjuperson nämnde 10 år som en ålder då flickorna slutar kunna hänga med i pojkarnas utveckling. Sofia B Karlsson beskriver i sin studie hur stereotyperna för hur en man och en kvinna är och allt tal om olikheter mellan flickor och pojkar skapar motstånd mot att könsmixa fotbollslag. I Fagrells studie framgår att barn i 7-8 årsåldern själva beskriver pojkroppen som fysiskt överlägsen flickroppen fast det inte är några fysiska skillnader i den åldern. Hon menar att sådana uttalanden upprätthåller en bild av pojken som överlägsen flickan och flera intervjupersoner i min studie underströk på olika sätt pojkars fysiska överlägsenhet när de skulle förklara skillnaden mellan flick- och pojkfotboll. Eliasson menar att det finns många likheter mellan flick- och pojkfotboll. Det verkar finnas en stark norm om pojkars överlägsenhet inom fotboll i föreningen vilket stämmer med den bild som både Karlsson och Eliasson beskriver.

4.2.2 Social integration

Liksom i Fundbergs studie återfinns männen och pojkarna som tränare och spelare i föreningen och kvinnorna och flickorna finns i bakgrunden, som åskådare eller som fikafixare. Principen om isärhållandet av kön i föreningens kultur iscensätts på detta sätt. När flickor som brutit mot genusordningen, med Fagrells ord; som inte följt könsens spelregler,

och spelat i föreningens pojklag har laget fått sämre status. Föreställningar om mannen som överordnad kvinnan och att flickor inte kan spela fotboll lika bra som pojkar blir tydliga och stämmer med Larsson, Redelius och Fagrells studie där de beskriver att utgångspunkten för elever i skolan är att flickor inte kan spela boll och att man måste ta hänsyn till flickor. Flickorna som spelat i föreningens pojklag beskrivs av intervjupersonerna som undantag och deras skicklighet behöver ideligen understrykas vilket kan kopplas till samma antaganden om flickors underlägsenhet. Det framkommer att tränarna inte ställer lika hårda krav på flickorna som spelar i föreningen. Det kan ha att göra med att dam och flickfotboll, som Wegerup beskriver, har kritiserats och förlöjligats under lång tid och inte tas på lika stort allvar som pojkfotboll, samt föreställningar om att flickors kroppar inte skulle tåla lika hård träning som pojkars.

4.2.3. Bryta mot genussystemet

Flera intervjupersoner beskriver att det finns flickor har utmanat genusordningen i föreningen genom att spela i pojklag eller bli tränare för ett pojklag. Det framkommer tankar om att dikotomin och hierarkin på fotbollsplanen skulle kunna utmanas genom att ha mixade lag, att pojklag och flicklag möts samt att flickor som tränare skulle fungera som förebilder för både flickor och pojkar. Fagrell beskriver att det i ”spelet mellan könen” finns en regel som säger att kvinnor inte högljutt ska protestera mot orättvisor vilket kan vara en anledning till att inte fler flickor har tagit sig in i föreningen och utmanat normerna. Att bestämma sig för att inte följa spelreglerna om hur en normal kvinna ska bete sig har ett pris och för att göra det krävs till exempel stöd av föreningen. Karlsson menar att för att göra fotbollsvärlden mer inkluderande krävs det att vi vågar ifrågasätta egna föreställningar om vem som passar in var och skapar ett sammanhang där normer för vem som passar in ifrågasätts och omskapas. Författaren undrar vad det sänder ut för signaler när man skapar könssegregerade fotbollslag från första början? Vilka möjligheter unga har att skapa sig en egen identitet då? Hon menar att om unga istället fick spela ihop skulle det föra med sig många utmaningar men också många möjligheter. Då skulle man kunna utmana stereotypa könsroller och fokusera på de olika människorna som finns på planen och komma bort från de ständiga jämförelserna mellan flickor och pojkar.

4.3 "Fotbollsspelaren" i föreningen

Det finns normer kring hur en fotbollsspelare i föreningen ska vara, uttrycka sig samt vilket kön och sexualitet den ska ha.

4.3.1 Kulturell överlagring

Det framgår med tydlighet att det är en pojke som är norm i fotbollsskolan och i alla andra lag i föreningen. Det är så allmängiltigt att intervjupersonerna pratar om spelarna när de menar pojkar som spelar. En anledning som framförs till att det inte finns flickor i fotbollsskolan är att kulturen är "bufflig" och att det inte är något för flickor. Det finns också föreställningar om att flickor inte vill delta om det blir prestationsinriktat. Det stämmer med Fundbergs slutsats att det inte ingår i flickors roll att vara tävlingsinriktade och spela aggressivt utan för att göra det måste flickan tänka sig att "bli" pojke. Enligt Fagrells spelregler ingår inte dessa sätt att vara i skapandet av det kvinnliga. Eliasson beskriver i sin studie att det från både ledarnas och barnens håll anses normalt att säga att flickor är sämre än pojkar i fotboll, att könsuppdelade lag är bästa lösningen och att flickor systematiskt underordnas pojkar inom fotbollen. Även Fasting beskriver attityder inom fotbollsvärlden som säger att kvinnliga fotbollsspelare inte kan vara "riktiga" kvinnor när de går in på männens arena, och därför kan få den i sammanhanget negativa stämpeln "lesbisk".

4.3.2 Socialisering

Som spelare i föreningen framgår att man ska vara motiverad, kontrollerad och duktig. Man socialiseras in i manliga normer genom tränares uppmaningar som handlar om att kämpa, tåla att trilla och att visa rätt känslor i rätt situationer. Fundberg beskriver i sin studie att normer i pojkfotbollen innebär att just kunna kontrollera kroppen och sina känslor. Nedvärderande ord om kvinnor och homosexuella män förekommer även om det inte sker ofta och det förklaras att dessa ord är uttryck för frustration och besvikelse och att pojkarna inte menar något illa. Fundberg beskriver hur jargong om kvinnors och mäns könsorgan, sex och manlig homosexualitet ofta beskrivs som oskyldig, men att den på ett effektivt sätt legitimerar villkor, relationer och strukturer som bygger på homofobi (se ordlista s.40) och mäns överordning.

4.4 Resursfördelningen i föreningen

Föreningens resurser går främst till pojkar. Det finns ett enda flicklag i föreningen medan det finns pojklag i nästan varje årskull. Fotbollsskolan består av nästan enbart pojkar och föreningen bjöd inte in flickorna till sin fotbollsskola förra året.

4.4.1 Kulturell överlagring

Fundberg beskriver att herrfotboll har hög status och fotboll framställs som någonting som är bra för barn, och i synnerhet pojkar, att syssla med. Det gör att normerna inom fotbollen inte ifrågasätts i någon större utsträckning. Klubbdirektören i min studie påstår att föreningen prioriterar flickorna genom att ge dem bra tider i inomhushallen och att de får träningstider som passar deras ledare. Detta trots att det bara finns ett enda flicklag i en förening med 400 medlemmar. Det ses som normalt att det är pojkar som utgör nästan alla spelare i de andra lagen, därför att genusordningen bygger på att det som ses som manligt värderas högre än det som förknippas med kvinnligt. I det här fallet innebär det att pojkars prestationer och deltagande är viktigare än flickors. Det följer fotbollens logik om manlig överordning.

Wegerup berättar att kvinnors och flickors inträde i fotbollen har varit kantat av motstånd och ointresse. Även Fasting beskriver en lång kamp för att legitimera damfotbollen i vårt grannland Norge. Hon lyfter dock fram att fotbollsföreningar i Norge lyckats rekrytera fler flickor genom att på olika sätt aktivt skapa miljöer och sammanhang för flickorna. Hon drar också slutsatsen att föreningarna måste börja rekrytera fler tränare och knyta mer resurser till flicklagen för att få en jämnare könsfördelning.

Tränarna i min studie menade att föreningen inte är intresserad av att få in fler flicklag för de vill satsa sina resurser på de bästa pojklagen, vilket en tränare menar beror på en sexistisk kultur i föreningen. Att inga flickor bjöds in till fotbollsskolan kan också ses som ett uttryck för sexism. Fundberg kallar pojkfotbollen för ett könsegregerat rum. Det verkar finnas en föreställning om att flickorna i området inte är intresserade av att spela fotboll men om de själva skulle komma och be om att få vara med så skulle de få vara det. Larsson, Redelius och Fagrell beskriver föreställningar om flickor som de kallar för en ”hämmande välvillighet”

som jag tycker att man applicera på klubbdirektörens attityd. Han verkar inte ha några ambitioner att nå flickor för att de skulle kunna bli viktiga fotbollsspelare i hans förening men han kan hjälpa dem om de kommer och ber om att få vara med. Genusordningen på fotbollsplanen, där pojkarna är spelare och flickorna åskådare, reproduceras genom föreningens oförmåga att medvetet arbeta för fler flicklag . Karlsson skriver att ansvaret ligger på ledare inom fotbollen och menar att fotbollen till stor del är statligt finansierad och därför borde förvalta det ansvaret och skapa miljöer där alla kan vara delaktiga. Jag återvänder därmed till de citat jag inledde uppsatsen med.

4.6 Delar skolan och föreningen samma syn på kön?

4.6.1 Skolans syn på kön

I grundskolans läroplan (LGR11) återfinns skolans värdegrund. Som idrott och hälsa- lärare är du ålagd att jobba efter skolans styrdokument. Nedan kommer jag att jämföra om de antaganden om kön som de föreningsaktiva eleverna kan tänkas ha med sig till skolidrotten stämmer överrens med de som skolans läroplan kräver att jag som lärare ska stå bakom och arbeta efter. Jag kommer i det här kapitlet inte att göra en fullständig genomgång av läroplanen (LGR11) utan jag har valt ut två citat ur Skolans värdegrund och uppdrag som beskriver könsaspekter:

”Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. De sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnlig och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet”(s.8).

”Läraren ska (...) verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen”(s.15).

I den värdegrund som idrott och hälsa- lärare ska arbeta efter och som ska genomsyra alla moment under lektionerna ingår att aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter och att motverka traditionella könsmonster. Läraren ska också ge utrymme för eleverna att utveckla sina förmågor och intressen oberoende av vilket kön de tillhör samt ge flickor och pojkar lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen.

4.6.2 Kulturell överlagring

Med mitt resultat som utgångspunkt kan man sammanfatta de normer och föreställningar om flickor och pojkar, de kulturella överlagringar, som de föreningsaktiva i studien får med sig. Dessa innebär att flickor är sämre fotbollsspelare än pojkar, att de inte tål lika hård träning som pojkar och inte vill vara med när det blir prestationsinriktat. Under idrottslektionen ska flickor och pojkar, enligt läroplanen, få möjlighet att utveckla sina intressen och förmågor. Om eleverna har en föreställning om att flickor inte kan spela bollsporter eller vill tävla och prestera kan det uppstå svårigheter för de flickor som vill tävla och prestera.

4.6.3 Social integration

Spelreglerna mellan könen i fotbollsföreningen iscensätts bland annat genom rollfördelningen. Flickorna återfinns ofta i rollen som åskådare och bara undantagsvis som spelare eller tränare medan pojkarna ständigt återfinns på planen som spelare och tränare. Resurserna går i princip bara till pojkar vilket reproducerar det faktum att flickornas deltagande och prestationer inte värderas lika högt som pojkars. Enligt läroplanen ska läraren ge flickor och pojkar lika stort inflytande över och utrymme undervisningen. Det står i kontrast till hur resursfördelningen ser ut i fotbollsföreningen där pojkarna i princip får allt utrymme och inflytande. I fotbollsföreningen sker alla aktiviteter könsuppdelat. Fotbollsskolan för de yngsta är ett undantag, där är både flickor och pojkar välkomna, men i praktiken är det bara pojkar som deltar i den. Där finns föreställningar om att flickor och pojkar inte kan spela ihop när pojkarna kommer i puberteten för då utvecklar de mer snabbhet och styrka än vad flickorna gör. I skolidrotten däremot, sker nästan all undervisning könsblandat. Där förväntas flickor och pojkar i puberteten delta på samma villkor.

4.6.4 Socialisering

I normen för den föreningsaktiva ingår att inneha könsidentiteten pojke. Man ska ha vissa egenskaper och uttryck som, enligt Fagrell (2005), är uttryck för traditionella könsmonster. Pojkarna ska vara kontrollerade, motiverade, tåla att trilla, kämpa och inte uttrycka för mycket känslor. Enligt läroplanen ska läraren motverka traditionella könsmonster. Rollfördelningen i föreningen, med flickor som passiva åskådare och pojkar som aktiva spelare, skulle kunna innebära svårigheter när det kommer till att fördela utrymme och inflytande på ett jämlikt sätt på idrottslektionen. Som Fagrell beskriver så socialiseras vi in i hur vi ska bete oss som flickor och pojkar och att det har ett pris att bryta mot sin könsroll. I föreningen är det normalt att flickorna tittar på när pojkarna spelar fotboll men i skolan ska båda könen få lika mycket plats att utveckla sina fysiska förmågor

4.6.5 Värdegrunden vs verkligheten

Med skolans värdegrund som utgångspunkt kan man se att den genusordning som finns i fotbollsföreningen på flera sätt motsätter sig den som skolan företräder. I studien *Jämställda villkor i idrott och hälsa med fokus på flickors och pojkars måluppfyllelse* (2010) understryks att föreningsidrottens normer och värderingar har stort inflytande på idrottsundervisningen och att de som dominerar undervisningen är pojkar som är aktiva i föreningsidrott på fritiden. Både pojkar och flickor anser att pojkarna ”äger” idrottslektionen. Undervisningen präglas av samma manligt dominerade genusordning som i fotbollsföreningen, med mannen som norm och isärhållandet av kön som bärande principer. Det blir tydligt att det krävs en stor genusmedvetenhet hos idrottslärarna för att se problematiken samt strategier för att implementera skolans värdegrund i idrottsundervisning och därmed skapa jämställda villkor för båda könen.

5. Metoddiskussion

Genom intervjuerna har jag fått material och underlag för att besvara syftet och frågeställningarna. På grund av mina begränsade erfarenheter av att intervjua så kan jag ha påverkat intervjupersonerna att svara på ett speciellt sätt. Jag upplever dock att de fick

utrymme att prata fritt. Ibland hamnade de på olika sidospår och då försökte jag föra tillbaka dem till ämnet.

Syftet är att undersöka de normer och förställningar som finns i föreningens kultur och jag har gjort bedömningen att ett bra sätt att få svar på det är att intervjua representanter för föreningen. Det saknas dock flera röster för en mer komplett bild. Det hade framkommit viktigt material om unga föreningsaktiva hade fått komma till tals, både flickor och pojkar, samt kvinnliga tränare. Jag kan också se värdet av att göra observationer. Genom att observera fotbollsmatcher och träningar kunde jag fått en kompletterande bild. Jag var dock tvungen att begränsa omfattningen av undersökningen och valde bort den metoden.

Det måste understrykas att datainsamlingen är begränsad och att resultatet inte kan generaliseras till alla fotbollsföreningar i landet. Jag vill också påminna om att syftet med uppsatsen inte är att undersöka hur fotbollsföreningens värdegrund ser ut i deras styrdokument. Jag har med andra ord inte analyserat föreningens styrdokument.

De teoretiska utgångspunkter som jag analyserat mitt material med har fungerat väl. Hirdmans genusteori känns relevant att strukturera resultaten kring och hennes begrepp har gått att applicera på min undersökning. Det skulle dock varit spännande att även använda andra teorier som fokuserar på begrepp som maskulinitet, heteronormativitet och intersektionalitet (se ordlista s.40).

6. Ordlista viktiga begrepp

Genus- Ett ord som syftar på det sociala könet, eller det sätt på vilket vi gör kön i samhället. Det handlar till exempel om hur vi hela tiden skapar normer för manligt och kvinnligt i vår vardag genom kroppsspråk, val av kläder, yrken, intressen etc. Hur genus konstrueras beror på historiska, sociala och kulturella sammanhang. Vad som anses vara manligt eller kvinnligt är därigenom något som ständigt förändras. (Källa: RFSL ungdom, 2011, *Bryt, ett metodmaterial för om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet*)

Heteronorm- Enligt heteronormen förväntas människor vara antingen tjej eller kille och ingenting annat, och man talar om dessa två som motsatta kön. Tjejer och killar förväntas vara olika, feminina respektive maskulina. Alla förväntas vara heterosexuella och eftersträva monogama parförhållanden. Att följa eller passera inom normen ger ekonomiska, politiska och sociala fördelar. (Källa: RFSL ungdom, 2011, *Bryt, ett metodmaterial för om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet*)

Homofobi- En uppfattning (hos en individ, en grupp eller ett samhälle) som ger uttryck för en starkt negativ syn på homosexualitet eller på homo- och bisexuella människor. (Källa: Diskrimineringsombudsmannen www.do.se)

Intersektionalitet- Teorier om hur olika maktstrukturer samverkar och förstärker varandra, till exempel kön och etnicitet. (Källa: Diskrimineringsombudsmannen www.do.se)

Kön- Begreppet kön är en socialt konstruerad kategori som används för att dela in människor i grupperna ”män” och ”kvinnor”. (Källa: RFSL ungdom, 2011, *Bryt, ett metodmaterial för om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet*)

Maskulinitet(er). En samling konstruerade föreställningar och förväntningar på vad det är att vara man. Föreställningarna fungerar som norm för hur pojkar och män ska vara för att accepteras och få status i sin omgivning (Källa: www.kvinnojouren.se)

Normer- Oskrivna regler ,förväntningar och ideal som handlar om vad som anses vara positivt, önskvärt och fördelaktigt och vad som inte är det. Normer är situationsberoende,

föränderliga över tiden och formas utifrån maktförhållanden. (Källa: RFSL ungdom, 2011, *Bryt, ett metodmaterial för om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet*)

Sexism- en ideologi, uppfattning eller värdering som ger uttryck för en negativ syn på kvinnor och femininitet, och menar att kvinnor ska vara underordnade män. (Källa: RFSL ungdom, 2011, *Bryt, ett metodmaterial för om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet*)

7. Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

I författarens ägo: Transkriberingar

Intervju 1 2013-05-06

Intervju 2 2013-05-07

Intervju 3 2013-05-07

Intervju 4 2013-05-07

Tryckta källor

Connell, R.W. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press

Eliasson Inger (2009). *I skilda idrottsvärldar. Barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll*. Diss. Umeå universitet: Pedagogiska institutionen. Umeå: Original.

Fagrell, Brigitta (2005). Genus- historien om manligt och kvinnligt. I Engström, Lars- Magnus & Redelius, Karin (red) *Pedagogiska perspektiv på idrott* (ss. 164-185). Stockholm: HLS Förlag.

Fasting, Kari (2003). Small Country- Big Results: Women´s Football in Norway”, *Soccer & Society*, vol 4:2 (ss. 149- 161).

Fundberg, Jesper (2003). *Kom igen, gubbar!* Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Hirdman, Yvonne (2004). Genussystemet- reflexioner kring kvinnors sociala underordning. I *Genushistoria: En historisk exposé*, Från: *Kvinnovetenskaplig tidskrift 1988:3*. Christina Carlsson Wetterberg, Anna Jansdotter (red) (ss. 113-133). Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, Sofia B (2011). *Passa och passa in. Om manlighet, fotboll och utbildningsval*. Solna: Karolinska institutet.

Larsson, Håkan, Redelius, Karin & Fagrell, Birgitta (2007). ”Jag känner inte för att bli en...kille”. Om heteronormativitet i ämnet idrott och hälsa. *Utbildning & Demokrati*, vol 16: 2 (ss 113-138).

Larsson, Håkan, Fagrell, Birgitta, Johansson, Susanne, Lundvall, Suzanne, Meckbach, Jane Redelius, Karin (2010). *Jämställda villkor i idrott och hälsa med fokus på flickors och pojkars måiluppfyllelse*. Internrapport till Skolverket (2010).

Patel, Runa och Davidsson (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.

RFSL Ungdom- *Bryt! Ett metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet* (2011). Tredje upplagan. Stockholm: Dixia AB.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Vetenskapsrådets rapportserie 1: 2011.

Wegerup, Jennifer (2005). *Damelvan. Pionjärerna, dramatiken och guldåren. Ett porträtt av svensk damfotboll*. Stockholm: Bokförlaget Forum.

Wegerup, Jennifer (2005). *Damelvan. Pionjärerna, dramatiken och guldåren. Ett porträtt av svensk damfotboll*. Stockholm: Bokförlaget Forum. Citerar Annerstedt, Claes (1984).

Kvinnoidrottens utveckling i Sverige. Malmö: Liber

Elektroniska källor

Diskrimineringsombudsmannen www.do.se

Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund www.kvinnojouren.se

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte: Att undersöka de normer och föreställningar kring kön som finns i en fotbollsförening och som de föreningsaktiva kan tänkas ha med sig in i skolans idrottsundervisning. Analysen syftar vidare till att jämföra med de antaganden om kön som finns i skolans styrdokument.

Frågeställningar: Vika antaganden om flickor och pojkar kommer till uttryck i fotbollsföreningen? Vem är ”fotbollsspelaren” i föreningen? Vilka i föreningen tillhandahåller mest resurser?

Vilka sökord har du använt?

Genus
Idrott
Jämställdhet
Normer

Var har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog
Libris
Google

Sökningar som gav relevant resultat

GIH: bibliotekskatalog: Jämställdhet och idrott
Google: Genus och fotboll

Kommentarer

Jag har även hittat litteratur genom litteraturlistor, min handledare och lärare vid GIH

Bilaga 2

Frågeområden intervju

1. Hur skulle du beskriva föreningen?
2. Vem är den typiska fotbollsspelaren i fotbollsskolan?
3. Vilka egenskaper värdesätts hos en fotbollsspelare i er förening?
4. Anser du att det är skillnad på flickfotboll och pojkfotboll?
5. Hur ser könsfördelningen ut i föreningen/fotbollsskolan?
6. Behandlas flickor och pojkar likvärdigt i fotbollsskolan/föreningen?
7. Hur arbetar föreningen inkluderande?
8. Vad säger era styrdokument om könsaspekten; jämn könsfördelning, resursfördelning, satsning på båda könen, mål med verksamheten osv?
9. En av föreningens utmaningar är att försöka få igång flicklag i fler åldersklasser, hur gör ni för att förverkliga det?
10. Enligt Svenska Fotbollsförbundets jämställdhetspolicy står det att ”Flickor och pojkar, kvinnor och män ska ges lika möjligheter att utöva sin idrott, fotboll, samt att kvinnlig och manlig fotbollsutövning värderas lika och prioriteras på ett likvärdigt sätt”. Hur jobbar ni efter fotbollsförbundets jämställdhetspolicy?